

CONFERENCE PROCEEDINGS

***ORGANIZATION OF SCIENTIFIC RESEARCH
IN MODERN CONDITIONS
'2022***

International scientific conference

SWorld&ProConference

International scientific publication

C "Organization of scientific research in modern
conditions '2022"
onference proceedings

MAY, 2022

Published by:
SWorld&ProConference
in conjunction with KindleDP
Seattle, Washington, USA

Series Conference proceedings «SWorld-Us conference proceedings»

Reviewed and recommended for publication
*The decision of the Organizing Committee of the conference "Organization of
scientific research in modern conditions '2022"
No 10 on May 31, 2022*

Organizing Committee: More than 250 doctors of science. Full list on page:
<https://www.proconference.org/index.php/usc>

DOI: 10.30888/2709-2267.2022-10

Published by:
SWorld&ProConference
in conjunction with KindleDP
Seattle, Washington, USA

Copyright
© Collective of authors, scientific texts, 2022
© SWorld&ProConference, general edition and design, 2022

ISBN 979-8-8369533-0-0

DIGITAL TECHNOLOGIES AS A TOOL IN THE ACTIVITIES OF SOCIAL SERVICES

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ У ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ

Krymchak L.Y. / Кримчак Л. Ю.

канд. педагог. наук, доцент

ORCID:0000-0002-7479-3416

Oles Honchar Dnipro National University

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 35, 49000

Анотація. Висвітлюється роль цифрових технологій в діяльності соціальних служб у громадах. Акцентується увага на використанні різноманітних віртуальних практик. Обґрунтовується значення «Батьківських програм», «Програм кібербезпеки», чатботу «Кіберпес». Наголошується на методи «гейміфікації» та кібертерапії в діяльності фахівця із соціальної роботи.

Ключові слова: цифрові технології, соціальна робота, спеціалізовані сайти, онлайн-консультації, технології соціального втручання, гейміфікація, кібертерапія.

Abstract. The role of digital technologies in the activities of social services in communities is highlighted. Emphasis is placed on the use of various virtual practices. The significance of "Parent Programs", "Cyber Security Programs", and the "Cyberpes" chatbot is substantiated. Emphasis is placed on the method of "gamification" and cybertherapy in the activities of a social worker

Key words: Digital technologies, social work, specialized sites, online consultations, technologies of social intervention, gamification, cybertherapy

Вступ.

Трансформація українського суспільства, глобальне використання цифрових технологій, пандемія COVID-19 та військова агресія з боку Росії, сприяли змінам у роботі соціальних служб та стимулювали розробку й впровадження нових цифрових методів задля забезпечення віддаленого задоволення потреб клієнтів.

На думку науковців (Н. Морзе, О. Спірін, Е. Полат та ін.) цифрові технології здатні забезпечити індивідуальний підхід, адаптованість до оточуючого середовища, потребу до самовдосконалення й прагнення до самостійності та самопізнання, використання комп'ютерних технологій в розвитку особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає можливість зрозуміти, що дана проблема є предметом ряду наукових досліджень (Т. Абрамович, О. Дудка, Н. Іваночко, В. Боженова, С. Лелюк, Н. Хміль, Л. Крецу та інші).

Мета – висвітлити роль цифрових технологій як інструменту в діяльності

соціальних служб.

Основний текст.

У науковій літературі цифрові технології (ЦТ) тлумачаться як технології, що застосовуються для передачі, маніпулювання та зберігання даних за допомогою електронних засобів [1]. Серед них дослідники визначають електронну пошту, текстові SMS-повідомлення, відеочат (Skype, Zoom, Viber, Telegram та ін.) та соціальні мережі (Facebook, Instagram, Twitter). Не обходять ЦТ і сучасний інститут соціальної роботи. Трансформуючи його середовище, вони виступають стимулом для розробки нових стратегій в роботі з громадою.

Тому не дивно, що соціальна робота в громаді успішно застосовує різні віртуальні практики, більшість з яких виступає аналогом звичайних:

- спеціалізовані сайти, на яких можна знайти корисну інформацію (законодавство, положення, актуальні вимоги до складання списку необхідних документів, перелік пільг тощо);
- онлайн-консультації (психологів, юристів, педагогів, соціальних працівників, лікарів) на доступних електронних платформах соціальних служб з застосуванням онлайн-чата, на яких клієнти можуть отримати допомогу відносно боротьби з депресією та різними видами залежності, вирішення міжособистісних та партнерських конфліктів, відчуття нав'язливої тривоги, розладів харчової поведінки, особистісних та інших проблем психічного здоров'я;
- форуми усиновителів, прийомних батьків, багатодітних сімей, людей з інвалідністю, на яких відбувається взаємоінформування зацікавлених осіб, з метою допомогти людині не тільки не відчувати себе самотнім, але і конструктивно розв'язувати проблеми разом з тими, хто має досвід.

Зазначене вище дає можливість гіпотетично припуститися думки, що надалі ЦТ можуть стати не тільки джерелом розширення прав та можливостей кожного клієнта соціальної служби, але й інформаційним ресурсом, який дозволить скоротити дистанцію між їх потребами та інститутом соціальної роботи.

З цих позицій цікавою є точка зору С. Chan та М. Holosko [2, p.691-695]. Аналізуючи ЦТ соціального втручання у відносинах фахівців із соціальної роботи з молодими клієнтами, дослідники виділяють основні їх види, які, на нашу думку, можна вважати ефективними в роботі з різними прошарками населення. Серед них веб-сайти організацій та локальних заходів, VR-програми, мобільні обладнання (смартфони, планшети, нетбуки тощо) та загальний інтернет-серфінг (відвідування веб-сайтів, пошук інформації в мережі Internet).

З позиції висвітлення ефективних шляхів подолання особою чи сім'єю складних життєвих обставин з впровадженням ЦТ в практику соціальної роботи слід звернути увагу на «Батьківські програми», які можна застосовувати у вигляді мобільного додатку до смартфона. Зазначена технологія дозволяє фахівцю із соціальної роботи через Internet-дзвінки підтримувати постійний контакт та обмінюватися повідомленнями з членами сім'ї (батьками), в яких існують міжособистісні конфлікти з дитиною. Це дозволяє покращити поведінку обох сторін, попередити насилля в сім'ї та нехтування дитиною, зменшити рецидив злочинності у сім'ях тощо [3, p.364].

Заслужовує на увагу і «Програма кібербезпеки» для підлітків, яка дозволяє сформувати навички інформаційної грамотності та правильного інтернет-серфінгу. А застосування чатботу «Кіберпес» (у Telegram та Viber) допоможе молодим людям дізнатись більше про кібербулінг та його прояви, видалити образливі коментарі з соціальних мереж, й підкаже контакти служб допомоги.

Немаловажну роль в соціальній роботі може відігравати метод «гейміфікація» – інтеграція ігрового простору з реальним соціальним середовищем для вивчення специфічної поведінки будь-кого з клієнтів соціальних служб. Важливо, що актуалізація такої поведінки в реальному соціальному середовищі підтримується системою винагород та розпізнавання у віртуальній реальності у формі сигнальних значків, які позначають позитивну загальноприйнятну поведінку.

Відносно «ігрофікації», то спираючись на роботи закордонних дослідників

можна припуститися думки, що впровадження цього методу в практику соціальної роботи дасть можливість лікувати у клієнтів депресію, токсикоманію та попереджувати насильства серед молодих членів сім'ї. А подальше розширення соціального втручання, заснованого на віртуальних ігрових засобах сприятиме застосуванню рольових ігор.

Немаловажна роль у соціальній роботі з клієнтами соціальних установ може відводитися кібертерапії. Як форма цифрової роботи – кібертерапія – пропонує індивідуальні та групові консультаційні послуги, використовуючи тривимірний віртуальний світ, у якому клієнти та фахівці з соціальної роботи взаємодіють один з одним візуально за допомогою аватарів, а не реальних фотокарток чи живих зображень.

Викладене вище дозволяє визначити низку завдань, які можна вирішити завдяки впровадженню ЦТ в роботу соціальних служб у громаді:

- розробити новий автоматизований соціально-психолого-педагогічний інструментарій;
- структурувати та вдосконалити інтерпретацію результатів діагностики;
- створити й впровадити в практику соціальної роботи ігрові методи розвитку соціального інтелекту особистості;
- проводити інтерактивну превентивну та просвітницьку роботи;
- підвищити якість надання консультативної допомоги;
- розширити способи візуалізації роботи фахівця з соціальної роботи з клієнтами.

Не зважаючи на наявність позитивних моментів впливу ЦТ на роботу соціальних центрів, аналіз наукових досліджень дає можливість висвітлити й негативні фактори цифровізації, які пов'язані з різними соціальними ризиками:

- відсутність спеціалізованої форми цифрової соціальної роботи;
- ЦТ здебільшого мають інертний характер, що простежується у відсутності оцінки їх ефективності та використання;
- проблеми в адекватній репрезентації соціальних послуг, що пов'язане з відсутністю SEO-спеціалістів – фахівців, які виконують внутрішню і

зовнішню оптимізацію сайту з метою підвищення його позиції в списку сторінок, знайдених пошуковими системами за конкретними запитами;

- оцінка ефективності застосування ЦТ, яка здебільшого носить кількісний цифровий характер, викреслюючи соціальні та психологічні індикатори тощо.

Висновки.

Виходячи з того, що сучасних людей можна назвати «особами Digital», або мережевими людьми, то цифрові технології набувають свого значення в соціальній роботі з клієнтами, яким надаються соціальні послуги. Вони стають формувальним фактором розуміння реальності та створення власної індивідуальності кожного клієнта. Це вимагає міжнаукової взаємодії, залучення сфери соціального підприємництва до участі в розробці цифрових соціальних проєктів, створення освітніх платформ та курсів для співпраці соціальних служб, взаємодії з ІТ-фахівцями з метою впровадження сучасних цифрових технологій в соціальну роботу.

Література

1. Дудка О. М., Іваночко Н. В. Цифрові технології в роботі соціального педагога. Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах: тези доп. І міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Дніпро. 2020. С.371-374. URL: <https://bit.ly/3nSNPou> (дата звернення: 14.01.2022 р.)
2. Chan C., Holosko M. J. The utilization of social media for youth outreach engagement: A case study. *Qualitative Social Work*, 2017, vol. 16 (5), pp. 680–697. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1473325016638917> (дата звернення: 12.01.2022 р.)
3. Bigelow K. M., Carta J. J., Lefever J. B. Txt u ltr using cellular phone technology to enhance a parenting intervention for families at risk for neglect. *Child Maltreatment*, 2008, vol. 13, pp. 362–367.
4. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1025.4323&rep=rep1&type=pdf> (дата звернення: 16.01.2022 р.)

UDC 621.44 + 621.577

INDICATORS OF THE EFFICIENCY OF COGENERATION HEAT PUMP INSTALLATION IN THE THERMAL SCHEME OF HEATING BOILER HOUSE

Ostapenko O. P.*c.t.s., as.prof.*

ORCID: 0000-0001-9682-9419

*Vinnytsia National Technical University,
Vinnytsia, Khmelnytsky highway 95, 21021*

Abstract. *The study analyzes the indicators of the efficiency of cogeneration heat pump installation (CHPI) in the thermal scheme of heating boiler house. It is determined that the application of CHPI in the thermal scheme of heating boiler house will provide high values of indicators of energy efficiency performance and savings of natural gas in heating boiler house.*

Key words: *indicator, efficiency, cogeneration-heat pump installation.*

Introduction.

As it is noted in a number of domestic and foreign publications [1 – 15], the using of high effectiveness cogeneration heat pump installation (CHPI) in the thermal schemes of heating boiler houses provide high values of indicators of energy performance efficiency, of energy-economic efficiency and environmental safety.

Presentation of the material.

The aim of our research is analyze of the indicators of efficiency of CHPI in the thermal scheme of heating boiler house. Suggested CHPI is based on steam compression heat pump installation and gas piston engine-generator. As it is noted in our previous researches [1 – 8], proposed in this study CHPI for the thermal scheme of the heating boiler house can be used to replace part of the heat capacity generation of the suggested boiler house and to provide heat and electric energy to consumers.

In our study, we have analyzed of indicators of efficiency CHPI application in the thermal scheme of the heating boiler house, on the base of methodical basis and scientific results from our studies [10 – 15]. In order to increase the efficiency of the thermal scheme with CHPI of the heating boiler house, we proposed to application the CHPI on low-temperature heat from heat recycler of secondary energy resources of the boiler house.

For the investigated thermal scheme of boiler house the installation of two heat pumps with estimated heat output of 300 kW was chosen, the gas-piston engine-generator with nominal power of the electric generator of 400 kW is selected.

In our study the efficiency of CHPI in the thermal scheme of heating boiler house was estimated, based on developed methodical bases for assessing energy, economic and environmental efficiency of energy supply systems with CHPI from publications [1 – 15]. Evaluated indicators of the efficiency of CHPI application in the thermal scheme of heating boiler house are presented in Table 1.

Table 1 - Indicators of CHPI efficiency for thermal scheme of heating boiler house

Indicator	Value
CHPI coefficient of performance	5,41
Annual savings of working fuel of boiler house with CHPI, %	23,26
Economic efficiency, UAH million / year	2,843
Investment in the new CHPI equipment, UAH million / year	6,422
Payback period, year	2,26

Source: author's data.

As it is seen from Table 1, application of CHPI in thermal scheme of heating boiler house, with the use of low-temperature heat from heat recycler of secondary energy resources of the boiler house in CHPI, will provide generation of thermal and electric energy in CHPI with high energy efficiency ($\varphi = 5,41$) and economy of working fuel (natural gas) in the amount of 23,26%.

Conclusions.

The study analyzes the indicators of the efficiency of cogeneration heat pump installation in the thermal scheme of heating boiler house. It is determined that the application of CHPI in the thermal scheme of heating boiler house will provide high values of indicators of energy efficiency performance and savings of natural gas in heating boiler house.

According to the results of the proposed analysis of the indicators of the efficiency of the CHPI application in the thermal scheme of heating boiler house, it is determined that:

- ✓ savings of working fuel (natural gas) will be provided by the boiler house in the amount of 23,26%;
- ✓ will reduce the operating costs (economic efficiency) of the boiler house with CHPI in the amount of UAH 2,843 million / year,
- ✓ investment in new CHPI equipment will amount to UAH 6,422 million,
- ✓ payback period of new CHPI equipment for the modernized thermal scheme of the heating boiler house will be 2,26 years.

References:

1. Ostapenko, O., Savina, N., Mamatova, L., Zienina-Bilichenko, A. & Selezneva, O. (2020). Perspectives of application of innovative resource-saving technologies in the concepts of green logistics and sustainable development. Turismo: Estudos & Práticas (UERJ), Mossoró/RN, Caderno Suplementar, 02. Retrieved from: <http://geplat.com/rtep/index.php/tourism/article/view/488>.
2. Ostapenko, O.; Olczak, P.; Koval, V.; Hren, L.; Matuszewska, D.; Postupna, O. (2022). Application of Geoinformation Systems for Assessment of Effective Integration of Renewable Energy Technologies in the Energy Sector of Ukraine. *Appl. Sci.* 2022, 12, 592. <https://doi.org/10.3390/app12020592>.
3. Ostapenko O. P. (2021). *Estimation of tendencies of transforming the energy sectors of World, European Union and Ukraine in the perspective to 2050 with using the renewable energy sources in the concept of Sustainable Development*. Social capital: Vectors of development of behavioural economics: Collective monograph. (pp. 99 – 139). ACCESS Press Publishing house: Veliko Tarnovo, Bulgaria.
4. Ostapenko O. P. (2020). *Estimation of efficiency of energy- and resource-saving heat pump technologies in Ukraine, in the concepts of Green Logistics and Sustainable Development*. Modern Approaches to Knowledge Management Development (pp. 174 – 186). Ljubljana: Visoka šola za poslovne vede.

5. Ostapenko, O. P. (2019). *Analysis of energy, ecological and economic efficiency of steam compressor heat pump installations, as compared with alternative sources of heat supply, with accounting the concept of sustainable development*. Sustainable Development Under the Conditions of European Integration. Part II, (pp. 312 – 329). Ljubljana:Visoka šola za poslovne vede.

6. Ostapenko, O. P. (2019). *Study of energy-economic efficiency of energy supply systems with cogeneration heat pump installations, using the heat of the industrial and natural sources, in industry and municipal heat power branch of Ukraine*. Social and Legal Aspects of the Development of Civil Society Institutions Part I, (pp. 292 – 308). Warsaw: Institute of European Integration, Bmt Eridia.

7. Ostapenko, O. P. (2019). *Analysis of energy, ecological and economic efficiency of steam compressor heat pump installations, as compared with alternative sources of heat supply, with accounting the concept of sustainable development*. Sustainable Development Under the Conditions of European Integration. Part II, (pp. 312 – 329). Ljubljana:Visoka šola za poslovne vede.

8. Ostapenko, O. P. (2017). Areas of high energy efficiency of energy supply systems with cogeneration heat pump installations of large power and peak fuel-fired boilers for heat supply systems. *Science and Education a New Dimension. Natural and Technical Sciences*, 132, 70-74.

9. Ostapenko, O. P. (2020). *Estimation of energy-ecological-economic efficiency of energy supply systems with cogeneration heat pump installations in Ukraine, in the concepts of green logistics and sustainable development*. Institutional Development Mechanism Of The Financial System Of The National Economy: (pp. 52 – 66). Batumi: Publishing House “Kalmosani”.

10. Ostapenko, O. P. (2016). Energy efficiency of energy supply systems based on combined cogeneration heat pump installations and peak sources of heat. *Scientific Works of Vinnytsia National Technical University*, 1. Retrieved from: <http://works.vntu.edu.ua/index.php/works/article/view/462/464>.

11. Ostapenko, O. P. (2016). Energy efficiency of energy supply systems with cogeneration heat pump installations and peak sources of heat in heat supply systems.

Scientific Works of Vinnytsia National Technical University, 2. Retrieved from: <https://works.vntu.edu.ua/index.php/works/article/view/472/474>.

12. Ostapenko, O. P. (2018). Application of the method of complex assessment of energy-ecological-economic efficiency of energy supply systems with cogeneration heat pump installations and peak sources of heat. *Science and Education a New Dimension. Natural and Technical Sciences*, 171, 51 – 54. DOI: 10.31174/SEND-NT2018-171VI19-11.

13. Ostapenko, O. P. (2017). Methodical fundamentals of complex assessment of energy-ecological-economic efficiency of energy supply systems with cogeneration heat pump installations and peak sources of heat. *Scientific Works of Vinnytsia National Technical University*, 3. Retrieved from: <https://works.vntu.edu.ua/index.php/works/article/view/510/509>.

14. Ostapenko, O. P. (2018). Substantiation of the method of complex assessment of energy-ecological-economic efficiency of energy supply systems with cogeneration heat pump installations and peak sources of heat. *Scientific Works of Vinnytsia National Technical University*, 1. Retrieved from: <https://works.vntu.edu.ua/index.php/works/article/view/526/524>.

15. Ostapenko, O. P. (2019). Application of the methods of green logistics and sustainable development for the synthesis of highly efficient systems of energy supply with heat pumps. *Knowledge management, economics and Law: proceedings of the 1st International Scientific conference* (pp. 42 – 44). – Batumi: Publishing House «Kalmosani».

sent: 10.05.2022

© Ostapenko O. P.

УДК 69.05

RESEARCH AND ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL TECHNOLOGICAL PROCESSES METHOD OF ECONOMIC AND MATHEMATICAL MODELING

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ МЕТОДОМ ЕКОНОМІКО- МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Obukhova N.V./ Обухова Н.В.*к.т.с., Ph. D / к.т.н., доц.*

ORCID: 0000-0001-9777-7155

*Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture,**Kharkiv, Sumska st. 40, 61002,**Харківський національний університет будівництва та архітектури,**Харків, Сумська, 40, 61002***Golterova T.A./ Гольтерова Т.А.***к.т.с., ass. prof. / к.т.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-4018-5455

*Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture,**Kharkiv, Sumska st. 40, Kharkiv, 61002**Харківський національний університет будівництва та архітектури,**Харків, Сумська, 40, 61002***Bocharova O.A./ Бочарова О.А.***Senior Lecturer/ст. викладач*

ORCID: 0000-0003-3993-5842

*Priazovsky State Technical University,**Donetsk Region, Mariupol, st. Universitetskaya, 7, 87555**Приазовський державний технічний університет,**Донецька обл., Маріуполь, Університетська, 7, 87555*

Анотація. Доповідь присвячена викладу авторами результатів дослідження по розробці моделей з об'єктами будівництва за різними технологіями: фасадними системами. Моделювання процесів полягало в розрахунку параметрів планувальних та об'ємно-конструктивних рішень для визначення показників за процесами та взагалі по об'єктам проектування та будівництва.

Ключові слова: інформаційні технології, фасадні системи будівель, статистичний аналіз, множинна регресія, кореляція.

Abstract. The report is devoted to the authors' presentation of the results of research on the development of models with construction objects using different technologies: facade systems. Process modeling consisted in calculating the parameters of planning and spatial design decisions to determine indicators for processes and in general for design and construction objects.

Key words: information technologies, facade systems of buildings, statistical analysis, multiple regression, correlation.

Вступ.

Інтеграція економіки України в економіку розвинутих європейських країн можлива за умови відповідності рівня виробництва і якості продукції, що

забезпечуються сучасними конкурентно-здатними організаційно-технологічними та технічними рішеннями [1].

Будівельний сектор адміністративно-комерційної нерухомості в державі перебуває в прямій залежності від тенденцій розвитку національної економіки та загальнополітичної ситуації в будівельній галузі, від попиту на будівельну продукцію.

Основний текст.

Метою створення фірмового стилю, «образу» компанії, набуває значення в час високих технологій: вентильовані фасади іншими словами фасадні системи будівель. У всіх учасниках будівельного комплексу викликає інтерес до асортименту сучасних облицювальних матеріалів в фасадних системах .

При аналізі, прогнозуванні та розрахунку техніко-економічних показників в об'єктах проектування та будівництва дуже важливо визначити, які ж умови можуть вплинути на кінцеву мету .

З будівельного огляду інтернет- ресурсів по Україні за 2021 рік для статистичного аналізу обрано об'єкти будівництва наступного призначення: «Адміністративна будівля з готелем», «Адміністративно-комерційний об'єкт», «Готель» та «Адміністративно - офісний центр» в кількості 2-х об'єктів, в яких використовуються сучасні технології з процесу влаштування фасадів за допомогою сучасних технологій.

Слід відмітити технологічні і експлуатаційні переваги вентильованих фасадів, наприклад: бездоганна тепло і звукоізоляція; стійкість до шкідливих факторів зовнішнього середовища; довговічність, екологічність та легкість конструкції з мінімальним доглядом в процесі експлуатації [2]. Облаштування навісних вентильованих фасадів об'єктів являється по суті, довгостроковим інвестуванням.

Сучасні інформаційні пакети: «Будівельні Технології – Кошторис8», MS Project, SPSS Statistics та національні стандарти: «Визначення тривалості будівництва об'єктів» сприяють узгодженості формування єдиної моделі, від усіх відповідальних учасників будівельного проекту [3,4,5].

Застосування та порівняння двох технологій на прикладі «Адміністративна будівля з готелем», одного з об'єктів будівництва, в програмі MS Project дозволяє наглядно показати на графіку робіт календарні строки (рис.1) по процесам за технологіями: вентиляований фасад з утепленням - (варіант 1): тривалість процесу склало 120днів та оздоблення фасаду з утепленням по технології "Ceresit"- (варіант 2): тривалість процесу склало 211днів .

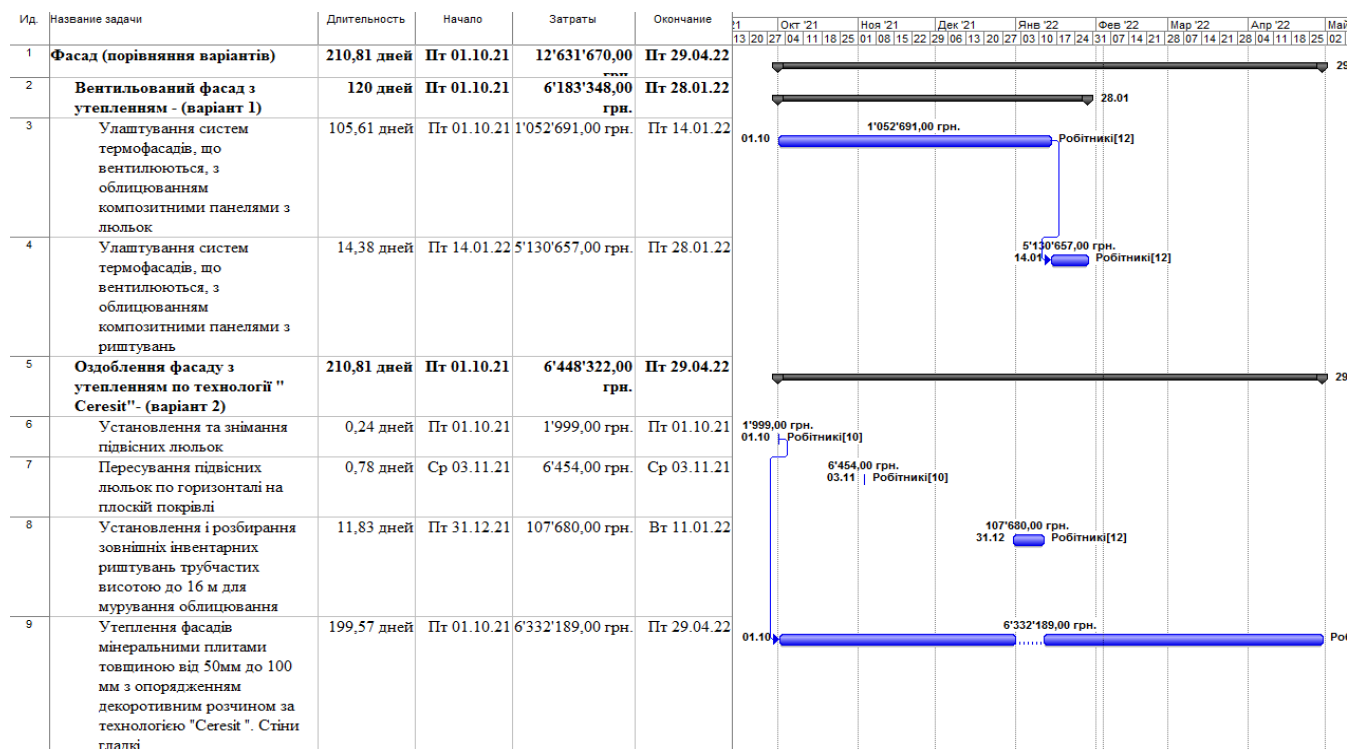

Рис.1. Варіанти графіків порівняння за технологіями

На прикладі, раніше згаданого об'єкту з використанням програмного забезпечення «Будівельні Технології – Кошторис8» наведено порівняльний аналіз за різними за технологіями з вартості будівництва (рис.2): вентиляований фасад з утепленням - (варіант 1): вартість процесу склало 4025,636тис.грн та оздоблення фасаду з утепленням по технології "Ceresit"- (варіант 2) вартість процесу склало 4204,926тис.грн [5]. Таким чином отримані дані були використані як вихідні в подальших аналітичних розрахунках: статистичних моделях.

(найменування об'єкта будівництва)

Локальний кошторис на будівельні роботи №

Фасад (порівняння варіантів).

(найменування робіт і витрат, найменування будинку, будівлі, споруди, лінійного об'єкта інженерно-транспортної інфраструктури)

ОСНОВА:

креслення (специфікації) № 2020

Кошторисна вартість

9'513,118

тис.грн.

Кошторисна трудомісткість

34,98037

тис.люд.год.

Кошторисна заробітна плата

2'416,760

тис.грн.

Середній розряд робіт

4,40

розряд

Складений в поточних цінах станом на 10.12.2021

Ч.ч.	Об'єктування (шифр норми)	Найменування робіт і витрат	Одиниця виміру	Кількість	Вартість одиниці, грн.		Загальна вартість, грн.			Витрати труда робітників, люд.год., не займаючи обслуговування, що обслуговують машини	
					Всього заробітної плати	експлуатації в тому числі заробітної плати	Всього	заробітної плати	експлуатації машин в тому числі заробітної плати	на одиницю	всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	ЕН15-79-2	Розділ № 1 Вентильований фасад з утепленням - (варіант 1) Улаштування систем термофасадів, що вентильються, з облицюванням композитними панелями з риштувань	100 м2	5,58852	16'836,00 16'383,21	447,88 348,77	94'088	91'558	2'503 1'949	247,0700 7,8221	1'380,76 43,71
2	ЕН15-79-1	Улаштування систем термофасадів, що вентильються, з облицюванням композитними панелями з люльок	100 м2	34,32948	19'936,52 19'584,00	314,96 226,50	684'410	672'309	10'812 7'776	295,3400 5,1395	10'138,87 176,44
3	СР-1-10	Утеплювач URSA TERRA 34 PFB Фасад 100мм	м2	4'191,39	81,00		339'503				
4	С111-280	Панель Aluprom 3 мм, Срібло, Г1, FR	м2	4'231,308	401,50		1'698'870				
5	С111-1788	Кронштейн алюмінієвий самозатисний 60*100*40	шт	6'307,044	13,46		84'893				
6	С111-879	Заклепка 4.8x16 мм	100шт	256,06599	32,64		8'358				
7	С126-1280	Салазка (у зборі з ущільнювачем і зацепом)	шт	12'614,088	12,77		161'082				
8	С126-1307	Профіль направляючий алюмінієвий для Салазки (вертик)	м	16'007,118	52,50		840'374				
9	С111-155-1	Дюбель фасадні (анкерні) 10x60	шт	12'929,35	5,85		75'637				
10	СП1-1-94	Дюбель для ізоляційних матеріалів з пластмасовим стержнем 10 x 180	шт	34'928,25	1,10		38'421				
		Разом прямих витрат по розділу: № 1					4'025'636	763'867	13'315 9'725		11'519,62 220,15
11	РН20-6-6	Розділ № 2 Облицювання фасаду з утепленням по технології "Ceresit" - (варіант 2) Установлення та знімання підвісних люльок	шт	4,0	310,28 310,28	-	1'241	1'241	-	4,8300	19,32
12	РН20-6-1	Пересування підвісних люльок по горизонталі на плоскій покрівлі	10 шт	3,0	1'336,83 1'336,83	-	4'010	4'010	-	20,8100	62,43
13	ЕН8-36-1	Установлення і розбирання зовнішніх інвентарних риштувань трубчастих висотою до 16 м для мурування облицювання	100м2 вертикаль ної проекції	25,0	2'624,69 2'621,19	-	65'617	65'530	-	45,4200	1'135,50
14	ЕН15-78-1	Утеплення фасадів мінеральними плитами товщиною від 50мм до 100 мм з опорядженням декоративним розчином за технологією "Ceresit". Стіни гладкі	100 м2	39,918	85'872,52 33'207,05	-	3'427'859	1'325'559	-	479,9400	19'158,24
15	С114-100	Плити теплоізоляційні ROCKWOOL FASROCK 100 мм	м2	4'273,52	165,25		706'199				
		Разом прямих витрат по розділу: № 2					4'204'926	1'396'340	-		20'375,49

Рис.2. Варіанти порівняння вартості процесу за технологіями

Впровадження сучасних технологій з процесу влаштування фасадних систем, дозволило скоротити терміни зведення, витрати процесів, вартість процесу будівництва за наведеними технологіями, економію матеріалів [6].

В програмі SPSS Statistics статистичний аналіз та економіко-математичного моделювання дозволяють кількісно дослідити взаємозв'язок фактора- функції наприклад: тривалості з розрахунковими показниками.

Розглянемо 2 моделі:

- за тривалістю процесу: У1,
- за загальної тривалістю об'єктів адміністративного призначення з фасадною системою: У2.

Проведений аналіз лінійної регресії першої моделі за тривалістю процесу –

У₁ показує тісний зв'язок між факторами: трудомісткості робіт (x₁), вартості процесу (x₂), складу бригад (x₃), об'єму робіт (x₄). За результатами аналізу отримані високі значення коефіцієнтів кореляції, детермінації, а також F-критерію Фішера при рівні значущості).

Отримане рівняння множинної регресії:

$$Y_1 = 0,858 + 8,64x_1 - 0,023x_2 + 3,29x_4$$

Коефіцієнт детермінації для цієї моделі R² досить високий 1,000 – модель адекватна.

Вихідними даними для другої моделі розглянути в цілому об'єкти будівництва, в якості фактора функції приймається: У₂ – загальна тривалість будівництва. Проведений аналіз множинної регресії другої моделі – У₂ показує кореляційність між факторами: трудомісткості робіт, вартості будівництва, будівельного об'єму будівлі, коефіцієнту інформаційних технологій: x₁, x₂, x₃ та x₄.

Отримане рівняння множинної регресії:

$$y_2 = -3,29 - 0,52x_1 + 0,37x_2 - 1,11x_3 + 0,43x_4$$

Коефіцієнт детермінації для цієї моделі R² дорівнює 1,000 – модель адекватна. Поєднання в наведеної загальної моделі показників та задіяних технологій на об'єктах проектування та будівництва впливає на кінцевий результат.

Висновки.

Таким чином, важливим стає поєднання інструментів економіко-математичного моделювання з процесами в будівництві чим скорочується час освоєння значного об'єму інформації та поширюються можливості оцінити і вплинути на існуючий стан виробництва з впровадженням технологій, методів, сучасних підходів [7].

Література:

1. Підвищення організаційно-технічного рівня будівництва в сучасних умовах економіки України / Гольтерова Т.А., Обухова Н.В., Масс О.М.//

Науковий вісник будівництва. - Харків: ХНУБА, 2020.- т.101 №3. -С.238-243.
<https://doi.org/10.29295/2311-7257-2018-101-3-238-243>.

2. Карапузов Є.К., Соха В.Г. Утеплення фасадів: Підручник. –К.:Вища освіта, 2007.-319с.

3. Щодо деяких проблемних питань ціноутворення в будівництві // Гольтерова Т.А., Німков Д.О., Обухова Н.В., Жилякова Г.С. // Науковий вісник будівництва. - Харків: ХНУБА, 2021.- т.103 №1 -С.238-243.
<https://doi.org/10.29295/2311-7257-2019-97-3-149-154>.

4. «Будівельні Технології- Кошторис 8», - Електронне керівництво користувача.,- 4 - видання, - «Computer Logic Group», 2022 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://smeta.ua/upload/user_manual/4edition/

5. ДСТУ Б А.3.1-22:2013 Визначення тривалості будівництва об'єктів. – К.: Мінрегіонбуд України, 2014.
http://ukrstone.org/files/DSTU/DSTU_B_A.3.1.22_2013.pdf

6. Сучасні тенденції поєднання девелопмента та інформаційного простору рішень / Обухова Н.В., Гольтерова Т.А. // Міжнародний електронний науково-практичний журнал «WayScience» "Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах" :тези доп. І міжнародної науково-практичної інтернет-конференції ,28-29травня 2020р.. т.2. С.228-230 (<https://www.wayscience.com/konferentsiya-1-28-29-travnya-2020/>) – Дніпро, 2020. – Т.2. – С.141- 143.

7. Golterova T.A./Гольтерова Т.А., Obukhova N.V./Обухова Н.В., Nimkov D.O./Німков Д.О. Introduction of digital technologies in design and construction of objects. Впровадження цифрових технологій в проектуванні та будівництво об'єктів // International scientific conference Organization of scientific research in modern conditions '2021 - Conference proceedings May, 2021- «ISE&E» & SWorld in conjunction with KindleDP Seattle, Washington, USA, 190с. – (с.43 - 46) ISSN 2709-2267/ DOI: 10.30888/2709-2267.2021-6 / ISBN 979-8-5317648-8-1

Відправлено: 09.05.2022 г.

© Обухова Н.В.

УДК 37.01

EDUCATIONAL VALUE OF THE BOLOGNA SCHOOL OF THE MIDDLE AGES

ВОСПИТАТЕЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ БОЛОНСКОЙ ШКОЛЫ СРЕДНЕВЕКОВЬЯ

Aleksandrova E.V. / Александрова Е.В.

с.и.с.,ас.проф. / к.и.н.,доц.

ORCID: 0000-0002-8365-2279

Аннотация. Данный доклад направлен на раскрытие сущности хартии, ее интерпретация. Объектом исследования является грамота Фридриха Барбаросса. Задачи исследования - проанализировать влияние грамоты на Болонскую школу, посредством диспутов способствовать развитию навыков мышления. Доклад выполнен в рамках институционального подхода, предполагающего реализацию принципов холизма и историзма. Научная значимость научно-исследовательского доклада заключается в выявлении мнений о системе средневекового высшего образования, насколько она соответствует современности.

Ключевые слова: Хартия, школяр, ректор, университет, обучение.

Abstract. This report is aimed at revealing the essence of the charter, its interpretation. The object of the study is the charter of Friedrich Barbarossa. The objectives of the study are to analyze the impact of literacy on the Bologna school, through disputes to promote the development of thinking skills. The report was made within the framework of the institutional approach, which implies the implementation of the principles of holism and historicism. The scientific significance of the research report is to identify opinions about the system of medieval higher education, as far as it corresponds to the present.

Key words: Charter, schoolboy, rector, university, teaching.

Введение.

Университеты средневековья положили начало системе европейского высшего образования, предлагались разнообразные формы средневекового университетского обучения, разнообразные диспуты. В данном докладе предлагается изучить грамоту Фридриха Барбароссы ученикам и учителям болонских школ (1158г.).

Постановка проблемы.

Датой появления Болонского университета называют 1088 год, хотя не существует каких-либо достоверных источников, подтверждающих, что в конце XI века в Болонье действовал университет. Однако к началу XII века относят раннее свидетельство об интересе к римскому праву в Болонье, и основателем Болонской юридической школы считается знаменитый правовед Ирнерий.

С середины XII века начинается рост значения Болонской школы. Это связывают со вступлением на германский престол в 1152 году императора Фридриха I Барбаросса. И в благодарность за поддержку, оказанную болонскими профессорами права, император издал в 1158 году закон, с которого и начинается формирование университетской корпорации в Болонье. «Грамота Фридриха Барбароссы ученикам и учителям болонских школ» давала большие привилегии болонскому университету. Согласно Хартии, император брал под свою защиту школяров: «Так как мы полагали, что добрые деяния заслуживают нашего одобрения и покровительства, мы с особой любовью будем защищать всех тех, чьей ученостью украшается мир, чьими условиями жизнь наших подданных направляется к почитанию бога и нас, его слуг».

Из этого следует сделать вывод, что Фридрих Барбаросса с определенной долей уважения относился к болонским профессорам и школярам, что, в принципе, подтверждает еще и сам факт обращения к ним императора за поддержкой. Также в Хартии говорится: «Итак, мы постановили этим общим законом, который должен иметь силу на вечные времена, чтобы никто не осмеливался задерживать школяров с целью нанесения им убытка из-за долга другого лица из той же провинции, что как мы слышали, иногда случалось из-за дурного обычая. Те люди, которые будут знать о нарушителях этого священного закона и не заявит об этом своевременно местным властям, должны быть приговорены специальным решением к уплате четырехкратного штрафа. И пусть на вечные времена они будут лишены чести и на них ляжет клеймо позора».

И еще один важный момент, который необходимо отметить в Хартии: «Если же кто-нибудь пожелает возбудить иск по какому-либо делу, разбирательство должно происходить по свободному выбору школяра либо в присутствии его господина и учителя, либо у самого епископа города, которым мы даруем в этом случае юрисдикцию. Если же кто-либо попытается привлечь их к суду другого судьи, такой суд объявляется недействительным, даже если разбирательство происходило по всем правилам».

Болонский университет являлся родоначальником такой модели университетской корпорации, в которой полномочия студентов в ее рамках были довольно значительными.

Во-первых, ректор ежегодно избирался только школярами и, за редким исключением, только из числа школяров. В одном из болонских статут (уставов) так и говорится: «На должность ректора пусть избирается схоляр нашего университета». Ректор должен был быть холостым, иметь не менее 25 лет от роду, и учиться праву на собственные средства. Ректор должен был быть обязательно духовного звания, иначе он не имел бы власти над школярами-священниками. Ректор обладал значительным набором полномочий. И другие весомые посты в университете занимались школярами. И то, что такой властью могли наделяться именно школяры, доказывает их правовое превосходство над преподавателями в Болонском университете.

Во-вторых, студенты сами выбирали преподавателей, которых они желали слушать и под руководством которых хотели заниматься. Если преподаватель оказывался неугодным, они могли его сместить. Не явившийся или опоздавший на занятие преподаватель платил штраф. Когда он не объяснял устно, а читал объяснения по тетради или заставлял схоляров читать по своей же тетради, или пропускал какой-либо раздел – тоже налагался штраф. Учебные занятия состояли из чтения лекций преподавателями и из практических упражнений – диспутов. Диспут проходит так, что оппонент выдвигает главную аргументацию и приводит возражения для того, чтобы другие имели возможность выступить. Никто не должен также объединять множество аргументов в один.

До конца XII века в Болонском университете преподавались только юридические науки. В конце XIII века там появляются медики и так называемые «артисты» (от латинского слова «ars» - искусство), изучавшие «семь свободных искусств». В 1360 году папа Иннокентий VI ввел в Болонском университете богословие. Артистический факультет имел значение подготовительного. Его нужно было окончить, чтобы поступить на какой-либо

из других факультетов.

В Болонском университете профессора объединялись в коллегии по специальностям (юристы, медики, артисты, богословы).

Выводы.

Таким образом, к середине XIII века Болонский университет сложился как корпорация. К этому периоду сформированы основные структурные и организационные моменты, а также характерные черты управления, что делает Болонскую университетскую корпорацию единственной в своем роде.

Изучая принципы организации Болонской школы можно найти качественно новые возможности социализации людей, их общение и доступность к накопленным человечеством знаниям. Особое внимание следует обратить на проведение диспутов, задача которых заключалась в актуализации знаний участников, способствование развитию навыков мышления, умение отстаивать свои убеждения.

Литература:

1. Бачинин В.А., Сандулов Ю.А. История западной социологии. - СПб.: Изд-во «Лань», 2002. – 384с.
2. Громов И., Мацкевич А., Семенов С. Западная социология. – СПб.: Ольга, 1997. – 373с.
3. Замалеев А.Ф. Философская мысль в России IX - XX веков. - СПб.: Изд-во "Петрополис", 2015 - 400 с.
4. Липатникова Г.И. пер. лат. Грамота Фридриха Барбароссы ученикам и учителям Болонских школ (1158г.). English Historical Review. – Vol.54.- 1939.- №216.
5. Сорокин П.А. Общедоступный учебник социологии. Статьи разных лет. – М.: Наука, 1994. – 560 с.
6. Спенсер Г. Человек и государство (1884г.) – Челябинск, Социум, 2007. - 207 с.
7. Фукуяма. Ф. Конец истории и последний человек. Пер. с англ. МБ.

Левина. — М.: ООО «Издательство АСТ: ЗАО НПП «Ермак», 2004. — 588, [4]
с. — (Philosophy).

UDC 338.005.95/.96

INNOVATIVE TECHNOLOGIES OF SELECTION OF SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL PERSONNEL OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДОБОРУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Skyba Y.A. / Скиба Ю. А.

д.пед.н., доцент,

ORCID iD 0000-0003-2238-8272

Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України,
Київ, Бастіонна 9, 01014

Анотація. У праці, на основі аналізу наукових джерел, сформульовано поняття «хедхантинг та executive search у сфері вищої освіти». Обґрунтовано використання інноваційних технологій хедхантинг та executive search для добору та залучення науково-педагогічних працівників у закладах вищої освіти.

Ключові слова: заклад вищої освіти, інноваційні технології, науково-педагогічні працівники, хедхантинг, executive search.

Abstract. The paper, based on the analysis of scientific sources, formulates the concept of "headhunting and executive search in the area of higher education." The implementation of innovative technologies as headhunting and executive search for selection and involvement of scientific and pedagogical personnel in higher education institutions is substantiated.

Key words: institution of higher education, innovative technologies, scientific and pedagogical personnel, headhunting, executive search.

Вступ.

«Нині людський капітал є найважливішою складовою національного багатства. Експертами Світового банку були проведені експериментальні грошові оцінки елементів національного багатства. Результати розрахунків показали, що в структурі національного багатства домінує людський капітал, який становить близько 2/3 від його підсумкової оцінки. На основі цих розрахунків було зроблено остаточний висновок про те, що головним фактором відтворення стає не накопичення матеріальних благ, а накопичення знань, вмінь» [2, с.547]. Сучасні процеси прискорення глобалізації, посилення конкуренції на ринку послуг у сфері вищої освіти породжують попит на висококваліфікованих фахівців, що потребує використання сучасних інструментів підбору науково-педагогічних працівників. Враховуючи вищезазначене вважаємо за доцільне впровадження у сферу вищої освіти

інноваційних технологій добору науково-педагогічних працівників. Для науково-педагогічних працівників це можливість кар'єрного зростання, а для керівництва закладу вищої освіти це мотивація до збереження науково-педагогічного потенціалу, підвищуючи їх лояльності і вмотивованість [5].

Результати й обговорення.

У післявоєнний період в Україні відбуватиметься серйозна боротьба за висококваліфікований науково-педагогічний персонал закладів вищої освіти. Оскільки успіх закладу вищої освіти значною мірою залежить від професіоналізму та компетентності різних категорій науково-педагогічного персоналу. Науково-педагогічний персонал є базисом стійкості, прогресу та конкурентоспроможності закладу вищої освіти та сприяє його економічному зростанню. Для науково-педагогічних працівників це можливість кар'єрного зростання, а для керівництва закладу вищої освіти це мотивація до збереження науково-педагогічного персоналу, підвищуючи їх лояльність та вмотивованість [7].

Дослідженню проблеми інноваційних технологій добору висококваліфікованих фахівців присвячені праці М. Алешкевич [1], С. Гармаш [3], С. Капітанов [4], Ю. Скиби [7], V. Conor, E. Erineas [9] та ін.. Використання SWOT-аналізу для вивчення потенціалу науково-педагогічних працівників університету досліджував Ю. Скиба [8].

Нині в Україні приймання на роботу у закладах вищої освіти здійснюється через відкритий конкурс, проте, в умовах кадрової автономії, заклади вищої освіти можуть застосовувати нові технології приймання висококваліфікованих науково-педагогічних працівників [6]. Зокрема, в бізнес-середовищі, найчастіше використовують такі технології добору висококваліфікованих працівників, як хедхантинг і executive search.

Аналіз наукових досліджень засвідчив, що хедхантинг – це технологія переманювання співробітника з однієї організації до іншої. Проте, одні автори (В. Костинець, V. Conor, E. Erineas) зазначають, що хедхантинг це загалом переманювання співробітників, інші (М. Алешкевич, М. Гринишин)

наголошують, що це переманювання визначеного ексклюзивного фахівця. На наше переконання, хедхантинг у сфері вищої освіти це технологія щодо пошуку та добору висококваліфікованих і конкурентоспроможних кандидатів на різні управлінські посади закладу вищої освіти.

Ще однією з технологій добору найбільш цінних фахівців є executive search. Одні автори (С. Капітанов) executive search розглядають, як прямий цілеспрямований пошук і залучення управлінців вищої ланки, інші (М. Алешкевич, V. Conon, E. Erineas) добір топменеджерів, а також унікальних фахівців. С. Гармаш розглядає executive search, як «...лише один з етапів багатокомпонентного циклу діяльності команди консультантів з якісного пошуку, добору та переманювання фахівців» [3, с. 148]. Ми вважаємо, що executive search – це технологія залучення фахівців, які володіють унікальними компетентностями. На нашу думку, executive search у сфері вищої освіти – це технологія залучення конкретного науково-педагогічного працівника, який володіє унікальними компетентностями, технологіями, методами та не зацікавлений у пошуку нової роботи і працює в іншому закладі вищої освіти чи науковій установі.

Executive search – це складна і тривала технологія пошуку унікальних фахівців, яких не можливо залучити шляхом розміщення рекламних оголошень, оскільки їхню діяльність високо цінують за основним місцем роботи, і тому вони, як правило, не зацікавлені в пошуку нової роботи. Ця технологія є системною, багатокомпонентною і багатоетапною щодо добору кандидатів, водночас доволі ефективною. Як зазначає М. Алешкевич «у проєкті executive search працює група консультантів з галузевими експертами, що дозволяє забезпечити точність і оперативність найму будь-якої складності для вирішення поставленої задачі» [1]. На нашу думку, реалізація технології executive search у сфері вищої освіти передбачає прямий пошук та залученням науково-педагогічних працівників з унікальними компетентностями, яких неможливо знайти за допомогою відкритого конкурсу чи інших технологій пошуку персоналу.

Підсумок і висновки.

У роботі розглянуто сучасні бізнес-технології добору висококваліфікованих фахівців таких як хедхантинг та executive search.

На основі здійсненого аналізу отримано нове тлумачення понять «хедхантинг у сфері вищої освіти» і «executive search у сфері вищої освіти». Хедхантинг у сфері вищої освіти – це технологія пошуку та добору висококваліфікованих і конкурентоспроможних кандидатів на різні управлінські посади закладів вищої освіти.

Executive search у сфері вищої освіти – це технологія залучення конкретного науково-педагогічного працівника, який володіє унікальними компетентностями, технологіями, методами та не зацікавлений у пошуку нової роботи і працює в іншому закладі вищої освіти чи науковій установі.

В умовах зростання глобальної конкуренції на ринку послуг у сфері вищої освіти, управлінням з розвитку персоналу закладів вищої освіти доцільно розширювати інструментарій, пов'язаний з пошуком і добром науково-педагогічних працівників. Наприклад, шляхом впровадження механізмів і технологій, які успішно використовується у сфері бізнесу, зокрема хедхантинг та executive search.

Література

1. Алешкевич Н. Н. Инструменты коммуникации в современных технологиях рекрутинга. 2019. с.4-11. URL: <http://e-lib.mslu.by/bitstream/edoc/5143/1/8.pdf>
2. Біліченко С.П. Вплив світових тенденцій на формування людського капіталу та системи освіти України. Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: матеріали IV Всеукр. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 30-31 березня 2020 р.). Дніпро: НМетАУ, 2020. с.547-552. URL: https://conf-nmetau_accounting_2020.pdf
3. Гармаш С.В. Інновації у кадровому менеджменті. Вісник НТУ «ХПІ». 2012. №25 (931) с.146-150. URL: https://vestnik_HPI_2012_25_2_

Harmash_Innovatsii.pdf

4. Капитанов С. В. Хедхантинг и executive search. Как переманить сотрудника из другой организации? URL: <https://ipil.ru/s/08-00-00-ekonomicheskije-nauki/1417-khedkhtanting-i-executive-search.html>

5. Костинець В.В. Хедхантинг як технологія підбору суперкадрів в сфері туризму. Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку: тези доповідей Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Київ, 9 квітня 2020 р.) Київ: КНУТД, 2020. С. 168-170. с.168-170. URL: <https://www.er.knutd.edu.ua>

6. Скиба Ю.А. Працевлаштування науково-педагогічних працівників в умовах кадрової автономії університетів: вітчизняні практики. Освітологічний дискурс 2021, №33 (3) С.15-31 <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/866/659>

7. Скиба Ю.А. Сутність і значення поняття «хедхантинг». Proceedings of III International Scientific and Practical Conference. «EURASIAN SCIENTIFIC DISCUSSIONS» (10-12 April 2022 Barcelona, Spain) Barcelona. 2022 P. 159-164. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/04/EURASIAN-SCIENTIFIC-DISCUSSIONS-10-12.04.22.pdf>

8. Скиба Ю.А. SWOT-аналіз як інструмент вивчення потенціалу науково-педагогічних працівників університету. Освітологічний дискурс. 2020. Вип. 3. С. 86-91. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/737>

9. Conor V., Erineac E. Подбор персонала. Хедхантинг: принципы и технологии. Lucrările științifice ale Simpozionului Științific al Tinerilor Cercetători, Ediția a XVIII-a (Chișinău, 19-20 iunie 2020). 2020. с.290-293. URL: https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/889/Conop_V_Erineac_E_SI_MPOZION_19-20_iunie_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Травень: 08.05.2022

© Скиба Ю.А.

УДК 371.311

ASPECTS OF SOCIAL WORK WITH CHILDREN AND FAMILY SEPARATED

АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ РОЗЛУЧЕНИХ СІМЕЙ

Makar L.M./ Мака́р Л.М.*ph.d., as.prof./ к.п.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-0372-7892

*Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda,**Kharkiv, Alchevskikh, 29 61168**Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,**Харків, Алчевських, 29, 61168*

Анотація. В роботі зазначаються основні аспекти соціальної роботи з дітьми із розлучених сімей. Наголошується на тому, що розвиток людини залежить від наявності довготривалих зв'язків з іншими людьми у ранньому віці і для стабілізації емоційних та психологічних станів дитині необхідне відчуття справедливості і благополуччя. Розглядаються особливості соціальної роботи з дітьми в сім'ях розлучених батьків.

Ключові слова: соціальна робота; соціалізація; адаптація; розлучення; неповна сім'я; сімейне виховання, соціально-психологічна підтримка; корекція; профілактика; соціально-педагогічна допомога.

Abstract. The work includes the main aspects of social work with children from separated families. It is said that the development of a person lies in the presence of obvious connections with other people in the early age and for the stabilization of the emotional and psychological states of the child, the need for fairness and well-being. The features of social work with children in the families of separated fathers are examined.

Key words: social work; socialization; adaptation; separation; wrong family; family vihovannya, social and psychological support; correction; prevention; social and pedagogical assistance.

Вступ.

Соціальна робота з неповними сім'ями, що виникли після розлучення, набуває особливого змісту. Така сім'я характеризується цілим рядом проблем і наявністю негативних наслідків для соціалізації дитини. В більшості випадків сім'ї розлучених батьків не можуть самотійно подолати труднощі. За наявності відповідного нормативно-правового та інформаційного забезпечення, соціальна робота дозволяє значно мінімізувати негативний вплив розлучення на дітей.

Основним завданням соціальної роботи з дітьми з розлучених сімей є допомога дітям в соціальній адаптації до життя після розлучення батьків. Соціальна адаптація особистості дитини в ситуації розлучення спрямована на

відновлення норм, соціально-корисних відносин з соціальними суб'єктами, зміну спілкування, поведінки і діяльності. Соціальна і психологічна сторони адаптації знаходяться у нерозривній єдності, хоча іноді можуть і не співпадати. Дитині важливо знати, що попри розлучення, у неї є сім'я, адже сім'я є первинною ланкою, що формує зв'язок особистості із суспільством. Колишнє подружжя має бути озброєне знаннями, навичками і вміннями, необхідними для забезпечення участі кожного з них в житті дитини після розлучення, а також для досягнення необхідного рівня взаємодії у питаннях її матеріального забезпечення й виховання.

Основний текст.

Значна частина розлучених сімей немає можливості або бажання вступити у повторний шлюб. Тож, діти виховуються одним із батьків, зростає кількість неповних сімей. Відсутність у дитини без батька можливості нормально розвиватися, негативно впливає на все її подальше життя [1].

Велику роль в організації роботи з неповними сім'ями відіграє соціальний педагог школи, який за суттю своєї професійної діяльності, здійснює великий внесок у справу укріплення сімейних відносин. Соціальний педагог організовує у закладі загальної середньої освіти спільну роботу сім'ї, вчителів та адміністрації навчального закладу і прагне до досягнення забезпечення особистісного розвитку кожної дитини. Основні складові соціально-педагогічної допомоги, що включено до діяльності соціального педагога з сім'єю, є освітня, психологічна та посередницька. Освітня складова включає два напрями діяльності соціального педагога: допомога у навчанні і вихованні.

Перша спрямована на відвернення сімейних проблем і формування педагогічної культури батьків, яка сприймається як складне, інтегроване, динамічне, особистісне утворення, що визначає тип, стиль і способи поведінки батьків у виховній роботі. Можна аналізувати педагогічну культуру як зміст взаємостосунків між батьками і дітьми через включення механізмів різних видів їх діяльності і втілення у цій діяльності моральних категорій, змісту і завдань сімейного виховання [2, с.23].

Другий вид допомоги проводиться соціальним педагогом, в першу чергу з батьками, шляхом їх консультування, а також з дитиною, шляхом створення спеціальних виховуючих ситуацій для виконання завдань своєчасної допомоги сім'ї з метою її зміцнення і найбільш повного використання її виховного потенціалу.

В сім'ях розлучених батьків для роботи з дітьми застосовують проєктивні методики, спостереження, психодіагностичні тести. При розлученні особливо страждають діти, для яких цей процес є потенціальним фактором де соціалізації, внаслідок чого виникають численні соціально-правові, психолого-педагогічні та матеріально-побутові проблеми. Нажаль, у вітчизняній соціальній практиці не склалася концепція захисту дітей в ситуації розлучення, відсутнім є комплексний системний підхід до вирішення їх проблем, майже не використовуються можливості мінімізації деструктивних впливів розлучень.

Можливості мінімізації негативних наслідків розлучення становлять значний інтерес для науково-практичного аналізу. Багато наукових праць з цієї проблеми присвячено вивченню взаємозв'язку між розвитком дитини та впливом на неї розлучення. Як для дорослих, так і для дитини ситуація розлучення є травмуючою і сприяє виникненню нервових порушень. У цих дітей спостерігається підвищена тривожність, зниження пізнавальних інтересів, депресія і затримання у розвитку [1].

Соціально-психологічна підтримка і корекція – компоненти психологічної складової соціально-педагогічної допомоги. Технології соціальної терапії і корекції дітей в сім'ях розлучених батьків чисельні. Приміром, часто застосовуються такі види соціальної терапії, як арт-терапія, ігротерапія, казкотерапія. Стабілізація психоемоційного стану дитини, нормалізація процесу її соціалізації – основна спрямованість методів соціальної терапії, що застосовуються при роботі з дітьми.

Основними в роботі з дітьми розлучених батьків є профілактичні і компенсаційні технології. Для нейтралізації негативного впливу розлучення, необхідним є комплексне застосування таких технологій, як: діагностика,

профілактика, адаптація, реабілітація, терапія, корекція, консультування, посередництво. Від об'єктивності й точності оцінки проблеми, як на момент її виникнення, так і в процесі збору і аналізу даних про неї, залежить ефективність заходів з її вирішення, тобто вкрай важливим є правильний соціальний діагноз.

Соціальна профілактика в рамках соціальної роботи, з одного боку, передбачає попередження як самого розлучення, так і зняття зовнішніх причин, які можуть призводити до стану психологічної напруги і дискомфорту у дитини, що особливо актуально у період до і під час розлучення (первинна профілактика). З іншого боку, вона означає попередження подальшого розвитку проблем, що виникли в результаті розлучення (вторинна профілактика). Необхідність вторинної профілактики обумовлена вже наявністю цих проблем, або їх проявом, а значить і прагненням тих, хто проводить профілактичну роботу, не допустити до того, щоб ці проблеми повністю деформували особистість дитини.

Великого значення набувають знання і вміння соціального працівника в галузі посередництва. Соціальні працівники є своєрідною ланкою між сім'єю і різними державними і недержавними закладами і соціальними інститутами, закладами дошкільної освіти і закладами загальної середньої освіти, закладами охорони здоров'я, правоохоронними органами. Соціальні працівники беруть на себе роль посередника між подружжям, батьками й дітьми. Отже, застосування різних методик і технологій, організація роботи в різних напрямках дозволяють здійснити допомогу у вирішенні широкого спектра проблем сімей в ситуації розлучення з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

Ресурси, технології форми і методи соціальної роботи, якщо їх грамотно використовувати, стають носіями унікальних можливостей, що вимагаються для вивчення особливостей сімей на різних стадіях розлучення, а також стають дієвими інструментами діяльності, спрямованої на профілактику й нейтралізацію негативних наслідків розлучення.

Висновки.

Було підкреслено, що розлучені сім'ї, як один з видів неповної сім'ї, характеризуються порушенням середовищної адаптації, низьким рівнем соціальної активності, матеріально-побутовими проблемами. Особливості соціального статусу розлучених сімей негативно впливають на здоров'я дітей і батьків, а також виражаються у не завжди адекватному ставленні з боку оточуючих та проявах асоціальної поведінки дітей як реакції на розлучення батьків. Наголошено на важливості здійснення профілактики й компенсації деструктивного впливу розлучення на соціалізацію дітей, адже соціальна робота із зниження негативного впливу розлучення може бути ефективною, якщо застосовувати інноваційні підходи до її організації, а саме, якщо наблизити індивіда до усвідомлення сімейних проблем і розуміння їх наслідків, а також власної відповідальності за ті чи інші варіанти розвитку ситуації розлучення.

Література:

1. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. Посібник- К.: Либідь, 2005.- 400с.
2. Психологія сімейних взаємин: навч. посіб. / [М. Корольчук, П. Криворучко, В. Осьодло та ін.]; за заг. ред. М. Корольчука. - К. : Ніка-Центр, 2010. - 296 с.

© Макар Л.М.

УДК 372.881.1

**FORMATION OF VALEOLOGICAL VALUES IN HEALTH-ACTIVITY
ACTIVITIES OF FUTURE TEACHER OF NATURAL DISCIPLINES
ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН**

Braslavska O./ Браславська О.В.

ORCID 0000-0003-0852-686X

Ph.D,prof./докт.пед.н., професор,

Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Анотація. Обґрунтовано з філософських і педагогічних позицій, що здоров'я людини – найвища і абсолютна цінність особистості. Визначено сукупність валеологічних цінностей, що регламентують діяльність майбутнього вчителя природничих дисциплін. Класифікація валеологічних цінностей має важливе значення їх усвідомлення майбутнім вчителем природничих дисциплін на етапі його професійного становлення.

Ключові слова: валеологічні цінності, майбутні вчителі природничих дисциплін.

Abstract. It is justified from philosophical and pedagogical points of view that human health is the highest and absolute value of the individual. The set of valeological values that regulate the activities of the future teacher of natural sciences is determined. Classification of valeological values is important for their awareness of the future teacher of natural sciences at the stage of his professional development.

Key words: valeological values, future teachers of natural sciences.

Вступ.

У структурі ціннісних імперативів змісту сучасної освіти, поряд із завданнями освоєння накопиченої суспільством культури, особливе місце посідає формування ціннісного ставлення до природного і соціального середовища, власного здоров'я, зміна творчого потенціалу людини, розвиток її здібностей перетворювати існуючу дійсність. У зв'язку з цим аксіологічний підхід передбачає розвиток валеологічної культури особистості майбутнього вчителя, зміст якої можна розглядати як діалектичну інтегровану єдність духовних, екологічних і валеологічних цінностей.

Сукупність валеологічних цінностей як норм, що регламентують діяльність майбутнього вчителя, носить цілісний характер і виступає пізнавально-діючою системою. Вона слугує проміжною ланкою між усталеним суспільним світоглядом на проблеми навчання і виховання і спрямованістю валеологічної культури та її практичною діяльністю.

Теоретичному обґрунтуванню здоров'я людини як найвищої і абсолютної цінності людини з філософських і педагогічних позицій присвячені роботи В. Оржеховської, М. Панкратова, І. Поташника та ін.

Основний текст.

Суб'єктом цінностей і ціннісного ставлення є природа як середовище існування, біологічна основа здоров'я, джерело задоволення матеріальних і духовних потреб, естетичного задоволення, об'єкт пізнання, засіб навчання, виховання і розвитку особистості.

Цінності природи – суб'єктивна оцінка її значення, яка мотивує поведінку людини. Їх поділяють на дві основні групи: зовнішні і внутрішні. У свою чергу зовнішні цінності поділяють на матеріальні і нематеріальні. Нематеріальні цінності, звичайно вищі за цінності економічні.

Духовні, гуманістичні цінності – основа цілісності людини, її еволюції з природою і переходу до ноосфери як нового етапу розвитку біосфери. Це положення збігається з уявленням про людину як центральний елемент усього еволюційного процесу життя на Землі. Людина як результат попереднього еволюційного розвитку, адаптується до теперішніх умов оточуючого її соціального й екологічного середовища, але у сучасних умовах саме людина несе відповідальність за благополуччя і здійснення цілісного єдиного процесу еволюції на Землі. Вирішальним механізмом здійснення цієї космопланетарної функції виступає свобода особистого вибору найвищих духовних цінностей і творчої позиції природо – і здоров'язберігаючої діяльності.

Антропогенні зміни екологічної ситуації та озброєння студентів новітніми засобами впливу на природу і на себе вимагає світоглядної переорієнтації суспільства з технократичних на гуманістичні цінності, де природа і здоров'я займають одну з провідних позицій.

Ціннісне ставлення до здоров'я раніше розроблялося з позицій загальної філософсько-світоглядної проблеми і тому у нових історичних і соціально-екологічних умовах здоров'я як індивідуальна і соціальна цінність потребує нового осмислення, а також визначення ролі освіти в процесі формування

ціннісного ставлення до свого здоров'я. Ураховуючи те, що здоров'я визначається екологічним станом навколишнього середовища, то валеологічна культура – зміст і спосіб усвідомлення дійсності. Формування валеологічної культури майбутнього вчителя пов'язане з виробленням його життєвих позицій, ціннісних орієнтацій, переконань, ідеалів, норм еколого-безпечної для власного здоров'я і неруйнівної для навколишнього середовища життєдіяльності.

До валеологічних цінностей відносять:

- ✓ зміст валеологічної діяльності;
- ✓ можливості самореалізації особистості;
- ✓ суспільну оцінку валеологічної діяльності людини залежно від її користі для суспільства тощо [4].

Валеологічні цінності об'єктивні, формуються історично у ході розвитку суспільства, освіти, вищої школи і фіксуються у педагогічній науці. У процесі професійно-педагогічної підготовки майбутній вчитель природничих дисциплін оволодіває валеологічними цінностями, суб'єктивує їх. Рівень суб'єктивації валеологічних цінностей – показник особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя природничих дисциплін, його валеологічної культури як ступеня реалізації ідеально-ціннісного, трансформації потенційного в актуальне.

Створення класифікації валеологічних цінностей має важливе значення їх усвідомлення майбутнім вчителем природничих дисциплін на етапі його професійного становлення. Особистісно-діяльнісний підхід має значний вклад на ефективність процесу формування валеологічної культури майбутнього вчителя природничих дисциплін.

Так, будь-який істотний результат педагогічної діяльності певним чином впливає на розвиток професійно-педагогічної культури вчителя. У процесі педагогічної діяльності оновлюються цінності, удосконалюються взірці культури, змінюються їх якісні і кількісні характеристики. Оволодіння майбутнім вчителем природничих дисциплін системою способів і прийомів технології педагогічної діяльності – один із показників сформованості

професійно-педагогічної культури.

Наголошуючи на провідній ролі діяльності у житті людської істоти, М. Каган писав, що її буттям як раз і є діяльність, бо саме в ній поєднуються воедино природне, соціальне й культурне – три іпостасі людини як унікальної істоти. Отже, з одного боку, характер діяльності значною мірою визначає особистісний зріст людини, а з іншого, – особистість виступає суб'єктом діяльності. Тому можна сказати, що обидва підходи – діяльнісний і особистісний – тісно взаємопов'язані між собою і взаємообумовлюють один одного. Людина як суб'єкт діяльності планує, організовує, спрямовує, коригує її. Одночасно діяльність формує людину як свій суб'єкт, особистість [2].

У структурі діяльності визначають основні елементи:

- суб'єктом діяльності є її виконавець, окрема особа, група людей, спільнота людей;
- об'єктом діяльності виступають явища, предмети зовнішнього світу, матеріальної дійсності, що існують незалежно від свідомості людини і на які спрямовується конкретний вид діяльності;
- активність суб'єкта виявляється у способі оволодіння суб'єктом та об'єктом;
- знаряддя і засоби діяльності, які становлять складну і розгалужену систему штучних органів суспільної людини, за допомогою яких вона здійснює необхідні перетворення предметів діяльності.

В умовах переходу від знаннєвої парадигми побудови педагогічного процесу до особистісно-зорієнтованої освіти:

- центром стає особистість, її індивідуальні потреби і прагнення;
- приділяється увага діяльності студента, його внутрішньому розвитку;
- навчальний матеріал стає не предметом засвоєння, а зовнішньою складовою освіти, освітнім середовищем для самостійної діяльності студента;
- відбувається зміна традиційного смислу змісту освіти і перехід до діяльнісного змісту освіти.

До основних характеристик *особистісно-діяльнісного підходу* належать:

- пріоритетність особистісно-сислової сфери студента;
- включення особистісного досвіду студента у педагогічний процес;
- культивування досвіду студента, що сприяє розвитку його як індивідуальності;
- визнання цінності спільного досвіду, цінності взаємодії викладача і студента;
- побудова освітнього процесу на основі врахування психолого-фізіологічних особливостей студентів;
- переорієнтація педагогічного процесу на формулювання і розв'язання студентами конкретних освітніх завдань;
- зміна позиції викладача-інформатора на позицію координатора [4].

Існуючи об'єктивно і маючи відносну автономність, валеологічна культура функціонує через суб'єктивний світ майбутнього вчителя природничих дисциплін, простір якого складає образ світу як образ педагогічної діяльності. Валеологічна, як і культура взагалі, суто індивідуальна, вона виключно виявляється у своїх носіях.

Узагальнюючи підходи вчених у розумінні культури, можна констатувати два моменти у валеологічній культурі.

По-перше, проблема валеологічної культури – це проблема взаємодії студентів, при якій відбувається її формування.

По-друге, валеологічна культура має особистісно-творчу природу. Актуалізація валеологічної культури відбувається в умовах соціальної взаємодії, оскільки за інших умов вона виступає лише потенційною можливістю культурної діяльності (І. Глинянов).

Висновки.

Фіксує результати суспільної практики людей, валеологічна культура відбиває результати людського розвитку. Цей підхід відкриває широкі можливості у дослідженні проблеми формування особистості, взаємодії культури і творчості, розвитку індивідуального стилю професійно-

педагогічної діяльності тощо. При цьому важливо відмітити, що процес творчого розвитку особистості, як процес формування валеологічної культури, обумовлений не зусиллями окремих інтелектуальних груп суспільства, а власною суспільно-перетворювальною діяльністю особистості. Валеологічні цінності виступають відносно сталими орієнтирами, за якими педагоги співвідносять своє життя і педагогічну діяльність.

Література:

1. Бобрицька В.І. Формування здорового способу життя у майбутнього вчителя: [монографія]/ Бобрицька В. І.– Полтава:Скайтек,2006. – 431 с.
2. Браславська О.В., Галузінська М. І., Крамська З.М. та ін. Монографія Частина 1 ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У СИСТЕМІ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ The scientific «Wissenschaft für den modernen Menschen '2022 / Science for modern man '2022» (January 30-31, 2022) 248с.
3. Васянович Г.П. Вибрані твори у 7 т./ Г.Васянович –Т.3:Педагогічна етика: навчальний посібник Львів: Норма, 2015. – 420с.
4. Галузінська М.І. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до впровадження креативних технологій навчання:монографія / М.І. Галузінська. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. – 185 с.

УДК 372.461

FORMATION AND DEVELOPMENT OF LANGUAGE PERSONALITY OF STUDENTS IN THE LESSONS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERARY READING

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Voitenko H.M. / Войтенко Г.М.

teacher //викладач

Municipal Institution "Uman Taras Shevchenko Professional College of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council"

33, Nebesna Sotnia, 20300

*КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім.Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»**вул. Небесної сотні, 33, 20300*

Анотація. Висвітлено основні фактори, що впливають на формування мовної особистості учнів у системі україномовної освіти. Розглянуто роль текстоцентричного, компетентнісного, когнітивно-комунікативного підходів, комунікативності вчителя-словесника, мовленнєвого середовища, сучасних технологій навчання мови.

Ключові слова: мовна особистість, текстоцентричний підхід, компетентнісний підхід, когнітивно-комунікативний підхід, комунікативність.

Abstract. The main factors influencing the formation of students' language personality in the system of Ukrainian-language education are highlighted. The role of text-centric, competence-based, cognitive-communicative approaches, communicativeness of the teacher-vocabulary, speech environment, modern technologies of language learning is considered.

Key words: language personality, text-centric approach, competence approach, cognitive-communicative approach, communicativeness.

Вступ. Особистість це багатогранне та багатовимірне поняття і залежно від завдань, що ставить перед собою та чи інша наука, кожна з них має свою мету дослідження і своє бачення цього поняття.

На думку О. Селіванової мовна особистість несе на собі відбиток суспільно-соціального, територіального середовища, традицій виховання в національній культурі. Рівень мовної компетенції стимулює мовну особистість до вдосконалення мови.

У зміст мовної особистості вкладають *компоненти*:

- ціннісний компонент змісту виховання;
- культурологічний компонент;
- персональний компонент.

Саме поняття мовної особистості в широкий науковий ужиток запровадив Ю. Караулов, який вважає, що мовна особистість – це людина, яка вміє створювати й розуміти тексти, що відрізняються ступенем структурно-мовної складності, глибиною і точністю відображення дійсності, цільовою спрямованістю [2]. Дослідник розробив рівневу модель мовної особистості з опорою на художній текст і виділив три її рівні:

- вербально-семантичний;
- когнітивний;
- прагматичний.

Основний текст. Кожна мовна особистість формується на основі усвідомлення конкретною людиною всього мовного багатства, створеного предками. Мова конкретної особистості складається в більшій мірі зі спільної мови, в меншій – з індивідуальних мовних особливостей.

Основним засобом перетворення індивіда в мовну особистість є його соціалізація, що має 3 аспекти:

1. процес включення людини в певні соціальні відношення;
2. активна мовленнєво-розумова діяльність за нормами й еталонами, заданими тією чи іншою етномовною культурою;
3. процес засвоєння законів соціальної психології народу.

На формування і розвиток мовної особистості учня впливає багато чинників, зокрема спілкування в процесі навчання в школі, загальний інтелектуальний розвиток, зміст і характер навчальних дисциплін, мовленнєве середовище тощо. Про рівень сформованості мовної особистості свідчать *фактори*:

- наявність і якість сформованості комунікативних умінь і навичок студентів;
- досконале володіння чотирма видами мовленнєвої діяльності;
- здатність будувати тексти різних типів, стилів і жанрів мовлення з урахуванням усіх компонентів ситуації спілкування – адресата, адресанта мовлення, мети й теми, комунікативного задуму тощо.

Формування мовної особистості учнів відбувається упродовж усього процесу шкільної освіти, однак питому вагу в цій роботі займають уроки української мови. Причому важливу роль у цьому процесі відіграють як уроки вивчення аспектів української мови, так і уроки розвитку мовлення.

Урахування значення курсу української мови, спостереження за уроками української мови дали змогу виділити основні *фактори*, що впливають на формування мовної особистості учнів у системі україномовної освіти:

- ✓ текстоцентричний підхід;
- ✓ компетентнісний підхід;
- ✓ когнітивно-комунікативний;
- ✓ українознавче спрямування уроків української;
- ✓ мова є засобом піднесення людини на найвищі сходинки людської культури.

Для розвитку соціокультурної компетентності учнів на уроках української мови особливу увагу варто приділяти власне українській лексиці, що є одним із основних засобів відображення національно-мовної картини світу українців, а тому й її формування. Спонування школярів до активного вживання власне українських слів, – як зазначає М. Пентиліук,

- спрямоване на виховання в них національно-мовних рис та розвиток індивідуальної мовотворчості в різних ситуаціях спілкування [1];
- важливим чинником формування мовної особистості учня є розвиток у нього комунікативності;
- значення має комунікативність учителя-словесника як взірця володіння мовою, «мовного еталону» в очах учнів;
- емоційне задоволення від процесу спілкування з учнями;
- застосування сучасних технологій навчання мови;
- застосування в навчальному процесі прийому «занурення в мову», активізації україномовного мовленнєвого середовища.

У процесі формування мовної особистості школярів на уроках української мови необхідно брати до уваги такі фактори, як застосування

текстоцентричного, компетентнісного та комунікативно-діяльнісного підходів, українознавче спрямування шкільної мовної освіти, рівень сформованості комунікативності вчителя-словесника тощо. Мовленнєва підготовка учнів визначає успішність їх у різних сферах діяльності, що знову ж підтверджує важливість роботи над формуванням комунікативних якостей кожного учня та вимагає посиленої уваги до шкільної україномовної освіти.

Висновки.

Про рівень сформованості мовної особистості свідчить багато факторів, зокрема розвиненість комунікативних умінь і навичок учня, досконале володіння всіма чотирма видами мовленнєвої діяльності, здатність будувати тексти різних типів, стилів і жанрів мовлення з урахуванням усіх компонентів ситуації спілкування.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К., 2004. – 344 с.

УДК 78.37.03

THE INFLUENCE OF MUSIC AND DIDACTIC GAMES ON THE DEVELOPMENT OF AESTHETIC EDUCATION OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN

ВПЛИВ МУЗИЧНО-ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Kaikova M./Кайкова М.М.

teacher /викладач

Savranska O./Савранська О.М

teacher /викладач

*Municipal Institution" Uman Taras Shevchenko Professional College
of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council"**Heavenly Hundred, 33, 20300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім.Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»
вул.Небесної сотні, 33, 20300*

Анотація. Використання музично-дидактичних ігор у процесі музичної діяльності молодших школярів сприяє розвитку творчої особистості учнів, підвищенню інтересу до музики. Музична діяльність сприяє розвитку естетичного сприймання музичних творів учнями.

Ключові слова: естетичне сприймання музичних творів музично-дидактичні ігри, молодші школярі.

Abstract. The use of musical-didactic games in the process of musical activity of junior schoolchildren promotes the development of creative personality of students, increasing interest in music. Musical activity contributes to the development of aesthetic perception of musical works by students.

Key words: aesthetic perception of musical works, musical-didactic games, junior schoolchildren.

Вступ.

Гармонійне поєднання розумового і фізичного розвитку, моральної чистоти і естетичного ставлення до життя та мистецтва – умова формування цілісної особистості. Правильно здійснюваний естетичний розвиток пов'язаний з удосконаленням якостей і рис дитини. Музичні враження в учнів початкової школи залишаються у пам'яті надовго. Врахування вікових особливостей допомагає встановити, які саме форми, засоби та види діяльності для естетичного розвитку особливо ефективні в тому чи іншому віці.

Естетичне виховання пов'язане з сучасністю, пройняте нею, визначається її завданнями. Характерна риса естетичного освоєння діяльності – близькість до

життя, прагнення перетворити навколишній світ, суспільство, природу, предметне середовище.

Основний текст.

Естетичне виховання – складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування і виховання естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості, на розвиток її здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини. Естетичне виховання спрямоване насамперед на виховання в учнів молодшого шкільного віку гуманістичних якостей, інтересу і любові до життя в його різноманітних проявах.

Учні молодшого шкільного віку мають невеликий емоційно-естетичний досвід. Їм важко орієнтуватися у глибинному світі настроїв, втілених у музичних творах. Тому поетапне опанування учнями основних емоційно-естетичних модальностей (сумно, весело, радісно, поетично, схвильовано, святково) має відбуватися вже з перших уроків. Для цього корисна гра “Чарівна кімната”. Вчитель розповідає учням казку про чарівну кімнату – що має чудову властивість – коли в цю кімнату заходить людина, вона одразу ж фарбується у кольори і заповнюється музикою, яка так само, як і кольори, відповідає настроєві того, хто зайшов. Вчитель пропонує учням різні за характером твори. Мета такої гри – допомогти учневі свідомо звернути увагу на зв’язок музики і життя; кольору і засобів художньої виразності з характером твору, образу, про який розповідається у творі з тим почуттям, яке несе в собі цей образ (наприклад, чим відрізняються кольори “добра” і “зла”; “радості” і “суму”).

Створення словесних описів сприймання емоційних настроїв твору вимагає збагачення та розширення у школярів запасу слів, що відображають ознаки того чи іншого настрою. Використовуючи гру “Знайди свій музичний інструмент” під час ознайомлення учнів з симфонічним, народним, духовим оркестром, а також під час виконання певних завдань уроку, вчитель умовно закріплює за кожним учнем певний музичний інструмент. Далі для слухання пропонуються музичні твори. Впізнавши звучання свого інструмента, учні

умовно зображують гру на ньому. Таким чином, слухання музичного твору буде успішним, якщо застосовувати музично-дидактичні ігри [1].

Використання музично-дидактичних ігор у процесі ритмічних рухів. Одним із видів музичної діяльності учнів є ритмічні рухи. На уроках вивчаються різноманітні рухи під музику. Учні вчаться пришвидшувати і уповільнювати рухи, рухатися вільно, у відповідності з музичним образом, характером, динамікою музики. У процесі систематичних вправ по рухах в учнів розвивається музично-слухове сприйняття, яке необхідне їм у подальшій самостійній музичній діяльності. Учням необхідно постійно прислухатися до музики для того, щоб одночасно точно виконувати рух. Щоб рухи узгоджувалися з музикою доцільно використовувати елементарні рухи: притоми, прихлопи. Слід розвивати в учнів бажання самостійно рухатися під музику з творчими елементами виразності. Цьому сприяє музично-дидактична гра “Хто вийшов із лісу?” Використовуючи музичний супровід розвиваємо в учнів вміння самостійно імпровізувати, складати свої цікаві рухи, сприяє розвитку творчої особистості.

Велика увага приділяється умінню самостійно діяти під музику: виконувати різні перешикування; запам’ятати послідовність рухів танцю, вигадати свій танок, застосовуючи знайомі танцювальні рухи. Творчі завдання на музично-ритмічні рухи слід поєднувати з ігровими моментами. Ігри “Моя улюблена мелодія”, “Будемо танцювати”, “Визнач танець” – дозволяють учням самостійно імпровізувати рухи, створювати нескладні композиції танцю, хороводів, ігор. Ігрова форма навчання рухів допомагає учням правильно виконувати ритмічний малюнок, спочатку нескладний, далі складніший.

Використання музично-дидактичних ігор під час вивчення нотного письма. Вітчизняні та зарубіжні педагоги вказують на те, що фундаментальним засобом пізнання світу для дітей є гра.

Педагоги прагнуть розвивати уяву, фантазію учнів, використовувати різноманітні ігри з інструментом, але спочатку без нот. Отож для вивчення нотного письма неоціненну допомогу надасть “Нотна абетка юного музиканта”.

Завдання, які допомагають правильно розміщувати ноти на лінійках та між ними у басовому та скрипковому ключах, а також розвивають музичну пам'ять, зорове, слухове сприйняття мелодії:

- викласти ноти на лінійку і між ними у басовому та скрипковому ключах за завданням вчителя;
- мелодію почутої пісні. Спочатку лише звуковисотний запис. Потім над нотами викласти відповідний ритмічний малюнок;
- викласти на нотному стані вивчені пісні;
- ноти власно створених пісень на вірші поетів;
- транспортування невеликих мелодійних уривків [2].

Види завдань, час відведений на завдання можна варіювати, додаючи або вилучаючи залежно від віку дитини, її розвитку, здібностей. “Нотна абетка юного музиканта” – універсальний, простий, доступний засіб у музичному навчанні та вихованні, надає велику допомогу під час вивчення елементів музичної грамоти. Дає змогу спокійно, плавно перейти до співів та гри по нотах.

Висновки.

Естетична позиція особистості відстежується через здатність до проявів творчої уяви, музичної активності. Музична творча активність як специфічний вид людської активності виявляється у прагненні створити такий музичний образ, що відрізняється від уже існуючих своєю новизною, неповторністю. Знання розглянутих компонентів естетичного виховання допомагає простежити їх формування, краще розібратися в індивідуальних особливостях світосприймання кожної дитини і свідомо керувати розвитком її музичних здібностей.

Впровадження дидактичної гри ефективно впливають на рівень інтересу до музики молодших школярів. Отже, використовуючи дидактичну гру, вчитель має більше можливостей для естетичного впливу на учня. Розроблена система дидактичних ігор поставила перед учнями завдання, які вимагали постійного спілкування з творами мистецтва, уміння відгукуватися на різні явища за допомогою емоцій, вміння вслухатися у звуки і фарби музики; здатності

одухотворити музичний твір за допомогою рухів; оціночних суджень про естетичну цінність мистецтва, підвищення рівня інтересу до музики молодших школярів, що засвідчує про ефективність впровадження дидактичної гри в освітній процес.

Література:

1. Крамська З.М., Федорова М.. Інтеграція музики і хореографії як засіб формування естетичного інтересу у дошкільників: навчально - методичний посібник/З.М.Крамська,М. Федорова.– Умань.:Видавець «Сочінський М. М.», 2021. – 116 с.
2. Тушева В.В. Формування творчої активності учнів молодших класів у процесі виконання завдань художньо-естетичної спрямованості: Автореф. дис... канд.. пед. наук: 13.00.01 / Ін-т пед. АПН України. – К., 1997. – 19 с.

УДК 371.311.4

INTERACTIVE TEACHING METHODS AS A MEANS OF FORMING CREATIVE SELF-EXPRESSION OF FUTURE TEACHERS

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Kramska Z./Крамська З.М.*Ph.D. / доктор філософії***Fedorov M./Федоров М.В.***teacher /викладач**Municipal Institution" Uman Taras Shevchenko Professional College
of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council"**33, Nebesna Sotnia, 20300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж**ім.Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»**Вул. Небесної сотні, 33, 20300*

Анотація. Інтерактивні методи навчання представляють собою систему правил організації взаємодії студентів між собою та з викладачами у формі навчальних ігор, в результаті яких створюються умови для переживання студентами ситуації успіху.

Ключові слова: інтерактивні методи, майбутній педагог.

Abstract. Interactive teaching methods are a system of rules for organizing the interaction of students with each other and with teachers in the form of educational games, which create conditions for students to experience a situation of success.

Key words: interactive methods, future teacher.

Вступ.

Підготовка майбутнього педагога, здатного здійснювати ідеї особистісно-орієнтованої освіти, оригінально вирішувати актуальні освітньо-виховні та соціо-культурні проблеми, вимагає особливих підходів до характеру його практичної мислительної діяльності (А.Вербицький, М.Кларін, В.Сластьонін та ін.).

Основний текст.

Структурна модель інноваційної діяльності може бути представлена педагогічними характеристиками за трьома параметрами:

- 1) емоційно-ціннісним;
- 2) когнітивним;
- 3) процесуальним.

Інтерактивні методи навчання представляють собою систему правил організації взаємодії студентів між собою та з викладачами у формі навчальних ігор, в результаті яких створюються умови для переживання студентами ситуації успіху.

Педагогічна взаємодія зі студентами організується з урахуванням *принципів*:

- неперервності та цілісності розвитку особистості гармонізації педагогічної діяльності, інтеграції всіх аспектів;
- особистісної зорієнтованості;
- професійно-практичної спрямованості;
- альтернативності, свободи вибору;
- усвідомленості професійно-особистісного розвитку під час педагогічної взаємодії;
- творчого самовираження, співробітництва і співтворчості.

Для розвитку пізнавальної та професійної діяльності творчого самовираження майбутніх педагогів використовують завдання, що спонукають до багатоваріантних рішень пропонуються рекомендації щодо створення творчої обстановки у процесі навчання:

- ✓ усувати внутрішні перепони творчим проявам;
- ✓ утримуватися від оцінок;
- ✓ надавати розумову розминку, зміст якої не пов'язаний з майбутньою запланованою діяльністю;
- ✓ підтримувати жвавість уяви, яка є підґрунтям творчого мислення;
- ✓ розвивати уяву, фантазію, контролювати їх;
- ✓ розвивати сприйнятливність, підвищувати чутливість, широту, сприйняття всього оточуючого;
- ✓ допомагати тим, хто навчається, знаходити сенс визначати загальну спрямованість їх творчої діяльності, бачити у цьому розвиток власних можливостей у вирішенні творчих завдань [3].

Особливе місце належить інтерактивним методам, які дозволяють найбільшою мірою відтворити ситуації творчого професійного пошуку, активізувати навчальний процес, створюють емоційний фон, сприяють розвитку пізнавального інтересу до навчання, навиків самостійної роботи.

Основи методики інтерактивних методів закладені в структурі, яка складається із чотирьох етапів.

1. Орієнтація.
2. Підготовка до проведення - виклад сценарію, ігрових завдань, правил, ролей, процедур.
3. Проведення гри.
4. Обговорення гри.

Центром ігор є навчальні проблеми, які можуть виступати джерелом нових знань, поглиблювати, розширювати уявлення майбутніх педагогів.

У світовій педагогіці виокремлюють поняття, пов'язані з використанням гри у навчальних цілях: моделювання, імітація, змагання. Однією з функцій ігрового моделювання є самостійне рішення професійного завдання, зміна, корекція його вирішення. В якості головних способів ігрового моделювання педагогічної діяльності в умовах вузівської підготовки майбутніх педагогів визначають мікрОВикладання, реалізацію педагогічних ситуацій, професійні ділові ігри, соціально-психологічний тренінг, психодраму, соціодрами, спектаклі тощо. Ігрове моделювання включає різні творчого пошуку: мозковий штурм, дискусії. В умовах ігрового моделювання відбувається перехід навчальної діяльності у навчально-творчу, оскільки сприяють використанню потенційних можливостей студентів, їх творчих здібностей. Ігрове моделювання дозволяє відійти від педагогічних стереотипів, шаблонів, що особливо важливо у формуванні вміння орієнтуватися в складних життєвих ситуаціях, розуміти мотиви і почуття інших.

Серед специфічних методів формування майбутнього педагога на особливу увагу заслуговують методи рефлексивно-інноваційного практикуму, запропоновані Ї.Сластьоніним і Л.Подимовою, як: полілог, дискусія,

рефлексивна інверсія, інтерв'ю. Суть означених методів рефлексивного культивування полягає в їх принциповій інноваційній відкритості по відношенню до кожної педагогічної задачі у творчому розумінні. Рефлексивно-інноваційні методи дозволяють актуалізувати передовий досвід, переосмислити його, виявити нові проблеми майбутньої професії, спрямувати процес переосмислення себе та своєї діяльності у напрямку створення інновацій [2].

Застосування одиничних занять із застосуванням інтерактивних методів не дасть бажаного результату. Для цього необхідне систематичне використання цих методів. Умовою системності може бути створення комплексу занять.

Висновки.

Отже, ефективність інтерактивних методів у сфері професійно-педагогічної підготовки студентів обумовлюється інноваційним середовищем закладів вищої та перед вищої фахової освіти, яке забезпечує інноваційну діяльність і, насамперед, розвиток готовності до нововведень як компонента професійної підготовки.

Література:

1. Єрохіна А. Дидактична гра як засіб активізації навчання на уроках музики // Поч. школа. 1997. № 4. С. 41 – 42.
2. Крамська З.М., Федорова М.. Інтеграція музики і хореографії як засіб формування естетичного інтересу у дошкільників: навчально - методичний посібник / З.М.Крамська, М. Федорова.– Умань.:Видавець «Сочінський М. М.», 2021. – 116 с.
3. Підласий І.П., Трипольська С.А. Формування професійного потенціалу як мета підготовки вчителя // Рідна школа. 1998.-№1.-С.3-8.
4. Скульський Р. Підготовка майбутніх вчителів до педагогічної творчості. - К., 1992.

УДК 373.211.24

**IMPLEMENTATION OF THE COMPETENCE APPROACH IN THE
PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHER OF BIOLOGY
РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНІЙ
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ**

Krasnoshtan I. / Красноштан І.В.*s.b.s., as.prof./к.біолог.н., доцент,**Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Анотація. Визначено поняття професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя біології. Система компетентностей в освіті має ієрархічну структуру, рівні, ознаки, сфери професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя біології. Виділено екологічну і валеологічну компетентності для формування валеологічної культури, формування індивідуального становлення і розвитку валеологічних компетентностей у майбутнього вчителя біології.

Ключові слова: валеологічна компетентність, майбутній вчитель біології.

Abstract. The concept of professional and pedagogical competence of the future teacher of biology is defined. The system of competencies in education has a hierarchical structure, levels, characteristics, areas of professional and pedagogical competence of the future teacher of biology. Ecological and valeological competencies for the formation of valeological culture, formation of individual formation and development of valeological competencies in the future teacher of biology are allocated.

Key words: valeological competence, future biology teacher.

Вступ.

Із розвитком компетентнісного підходу в освіті зростає закономірний інтерес дослідників до проблеми професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя біології (Б. Гершунський, В. Гриньова, М. Гриньова, В. Сластьонін та ін.).

Основний текст.

Педагогічна компетентність у дослідженні А. Маркової, ототожнюється з педагогічним професіоналізмом. Дослідниця стверджує, що професійна компетентність учителя – інтегроване утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність учителя до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації. Професійна компетентність

учителя немає вузько професійних меж, оскільки від нього вимагається постійне осмислення соціальних, психологічних, педагогічних та інших проблем, які пов'язані з освітою.

Компетентнісний підхід полягає у зміщенні акценту з накопичування нормативно-визначених знань, умінь і навичок до розвитку у студентів природничих дисциплін здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики. Реалізація компетентнісного підходу передбачає осмислення загальних цілей освіти за умов її варіативності, необхідність змін у підходах і механізмах змісту та стандартах освіти.

Компетентнісний підхід в освіті значно ширший, ніж підхід з позицій предметних знань, умінь, навичок і включає в себе широкі гуманістичні, морально-етичні, екологічні, культурні, естетичні, мотиваційні та інші компоненти, націлені на творчість, дію, виконання, практичний результат [1].

Компетентність:

- індивідуальна характеристика особистості, яка визначається поєднанням психічних якостей, психічного стану, що дозволяє діяти самостійно і відповідально;
- володіння особистістю навиками і вмінням виконувати певні професійні функції;
- оцінювання чи вимірювання кінцевого результату навчальної праці;
- поєднання професійних знань, досвіду і здібностей, що дають змогу ефективно діяти у майбутній професії;
- включає когнітивну, операційно-технологічну, мотиваційну, етичну, соціальну, екологічну, поведінкову складові.

Реалізація компетентнісного підходу при підготовці майбутнього вчителя біології освітньо-культурної ситуації. Щодо кожної ситуації компетентності виділяють різні рівні її освоєння.

Система компетентностей в освіті має ієрархічну структуру, *рівні* якої складають:

- ✓ *ключові компетентності* – здатність студента здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні і культуровідповідні види діяльності, ефективно розв’язуючи актуальні індивідуальні і соціальні проблеми;
- ✓ *загальногалузеві компетентності* – компетентності, які формуються особистістю упродовж засвоєння змісту природничої освітньої галузі, а також уміння застосовувати їх на практиці для розв’язання індивідуальних та соціальних проблем;
- ✓ *предметні компетентності* – складова загальногалузевих компетентностей, яка стосується конкретного предмета.

Ключові компетентності включають:

- навчальну компетентність;
- культурну компетентність;
- громадянську компетентність;
- соціальну компетентність;
- підприємницьку компетентність
- екологічну компетентність.

Усі ключові компетентності мають характерні *ознаки*:

- багатофункціональність;
- надпредметність;
- міждисциплінарність;
- інтелектуальний розвиток.

Професійно-педагогічна компетентність охоплює всі сфери особистості та є провідною метою, до оволодіння якою повинен прагнути вчитель біології у процесі свого професійного становлення.

Л. Карпова виділяє *три сфери професійно-педагогічної компетентності вчителя*:

- мотиваційну;
- операційно-технологічну;
- саморегуляції [3].

Результатом сформованості професійно-педагогічної компетентності є готовність майбутнього вчителя біології до майбутньої діяльності, розвинений індивідуальний стиль діяльності та досконалий рівень розвитку професійно-педагогічної культури.

Серед ключових компетентностей операційно-технологічної сфери Л. Карпова окремо виділяє екологічну і валеологічну компетентності.

Формування валеологічної культури вимагає проектування освітньої діяльності процесу формування індивідуального становлення та розвитку валеологічних компетентностей у майбутнього вчителя біології. Валеологічні компетентності відносять до ключових компетентностей. Будь-які ключові компетентності формуються на основі предметних та загальнопредметних компетентностей. Процес інтеграції, взаємодії, доповнення одних компетентностей іншими створюють загальнопредметні компетентності, які є базовою основою для формування цілісної системи ключових компетентностей.

Процес інтеграції, проявляється у послідовності:

1. набуття психолого-педагогічних та валеологічних знань і вмінь у межах окремих навчальних дисциплін;
2. встановлення взаємозв'язків між окремими темами кожної дисципліни;
3. взаємозв'язок валеологічних знань і вмінь з різних дисциплін;
4. взаємозв'язок валеологічних знань із реальними проблемами навколишнього середовища і пов'язаних із ними проблемами здоров'я;
5. структурування та систематизація інтегрованих знань і вмінь.

Валеологічні компетентності – це сукупність взаємопов'язаних смислових орієнтацій особистості, її знань, способів діяльності стосовно збереження, відновлення і розвитку власного здоров'я та навколишнього середовища в умовах напруження екологічної ситуації.

У майбутнього вчителя біології повинні бути сформовані *валеологічні компетентності*:

- системні знання про цілісність людини і середовища, синергетичні

- принципи побудови світу;
- технологічну діяльність людини та її вплив на протікання екологічних процесів у середовищі існування;
 - поняття про здоров'я людини як критерій якості навколишнього середовища;
 - сучасні стратегії подолання екологічної кризи і місце у них духовних цінностей;
 - система валеологічних цінностей;
 - яскраво виражені психологічні механізми сприймання природних об'єктів у процесі взаємодії з ними – емпатія, ідентифікація, суб'єктифікація;
 - екоцентрична спрямованість взаємодії з навколишнім світом;
 - позитивна мотивація на збереження середовища існування та власного здоров'я; уміння і навички практичної валеологічної діяльності.

Висновки.

Отже, валеологічна компетентність майбутнього вчителя біології – це особливий тип організації набутих валеологічних компетентностей, які необхідні для професійної діяльності. Валеологічна компетентність включає у себе багато складових, а саме: знання, пізнавальні та практичні навички, стосунки, емоційне ставлення, систему цінностей, етику, мотивацію. Ключові компетентності формуються на основі предметних. Вони повинні містити не лише пізнавальну і операційну складові, але й мотиваційну і соціальну. У професійно-педагогічній підготовці повинна враховуватися професіоналізація валеологічних знань та вмінь, тобто вони повинні бути підпорядковані головному напрямку – формуванню полікультурної компетентності майбутнього вчителя біології.

Література:

1. Бобрицька В.І. Формування здорового способу життя у майбутнього вчителя: [монографія]/ Бобрицька В. І.– Полтава:Скайтек,2006. – 431 с.

2. Васянович Г.П. Вибрані твори у 7 т./ Г.Васянович –Т.3:Педагогічна етика: навчальний посібник Львів: Норма, 2015. – 420с.

3. Галузінська М.І. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до впровадження креативних технологій навчання:монографія / М.І. Галузінська. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. – 185 с.

УДК 378.147

FORMATION OF VALEOLOGICAL CULTURE OF THE FUTURE TEACHER OF BIOLOGY

ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Manzii O. / Манзій О.А.*s.e.s., as.prof./к.економ.н., доцент,**Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Анотація. Визначено валеологічну культуру як частину загальної і професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя біології. Формування валеологічної культури майбутнього вчителя біології здійснюється шляхом інтеграції і взаємозбагачення на основі культурологічного підходу.

Ключові слова: валеологічна культура, майбутній вчитель біології.

Abstract. The valeological culture is defined as a part of the general and professional-pedagogical culture of the future biology teacher. The formation of valeological culture of the future biology teacher is carried out through integration and mutual enrichment on the basis of culturological approach.

Key words: valeological culture, future biology teacher.

Вступ.

Пошуки шляху формування валеологічної культури майбутнього вчителя біології, адекватних сучасному типу культури, які відповідають новому етапу розвитку цивілізації, складають актуальну проблему сучасної педагогіки. Вирішення зазначених проблем створює необхідність розгляду валеологічної культури як частини загальної і професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя біології, а процес її формування виступає як культуровідповідна система, культуротвірний процес.

Основний текст.

Найважливіше завдання формування валеологічної культури майбутнього вчителя біології – подолання розрізненості двох компонентів культури – природничо-наукової і гуманітарної шляхом інтеграції і взаємозбагачення на основі культурологічного підходу.

Культурологічний підхід:

- ✓ вимагає необхідність проектування оптимальної системи педагогічної

освіти, що максимально повно відповідає існуючому типу культури та запитам сучасної цивілізації;

- ✓ дозволяє розглядати педагогічні явища і педагогічну діяльність як сукупність культурних компонентів з урахуванням культурної ситуації. Педагогічні факти і явища при такому підході розкриваються з урахуванням реальних культурних процесів у минулому, сьогоденні та майбутньому;
- ✓ феномен культури є стрижнем розуміння людини, її свідомості і життєдіяльності, культуро творчості, гуманістична позиція, що визнає людину суб'єктом культури, її головною діючою особою.

Згідно з культурологічним підходом педагогічна діяльність має сприяти:

- створенню оптимальних умов засвоєння загальнолюдської і національної культури;
- усвідомленню і самореалізації особистістю своїх культурних потреб, інтересів і здібностей;
- здійсненню культурного розвитку особистості;
- розвитку досвіду культурної поведінки;
- надання педагогічної допомоги і підтримки у культурній самоідентифікації і самореалізації творчого потенціалу [2].

Формування валеологічної культури як компонента професійно-педагогічної культури виступає фактором, що впливає на процес формування загальної культури майбутнього вчителя біології, є однією з інтегрованих характеристик педагогічного процесу в єдності його аксіологічної і гуманістичної спрямованості.

Інтегрований підхід пов'язаний із системним підходом. Інтеграція (від лат. *integration* – поповнення, відновлення) – процес розвитку, об'єднання у ціле розрізнених частин і елементів. У процесі інтеграції у системі збільшується об'єм та інтенсивність взаємозв'язків між елементами. Інтеграція – це не тільки підсилення зв'язків, але і зміна вихідних елементів[1].

Інтеграція докорінно змінює зміст і структуру сучасного наукового знання,

інтелектуально-концептуальні можливості природничих наук. Вона – найважливіший засіб досягнення єдності знання у змістовному, структурному, логіко-гносеологічному, науково-організаційному, лінгвістико-семантичному, методологічному і педагогічному аспектах.

Одним із соціальних наслідків розвитку держави є проблема збереження і розвитку здоров'я людини. У зв'язку з цим перед сучасною наукою постає соціальне замовлення суспільства, яке полягає у:

- виявленні специфічних закономірностей взаємодії людини з навколишнім середовищем;
- обґрунтуванні стратегії поведінки людини, яка б сприяла збереженню і розвитку здоров'я;
- підтриманні високої якості навколишнього середовища;
- забезпеченні гармонії між людиною і середовищем.

Отримані значні успіхи у науках про людину: генетиці, антропології, фізіології, психології, педагогіці забезпечують новий етап у сучасній науці, які обумовлюють якісно нові уявлення про екологічно безпечну взаємодію людини і природи для вирішення проблем збереження здоров'я і стабілізації екологічної рівноваги середовища існування людини.

Основна мета інтеграції наук про людину з іншими науками – розробка науково обґрунтованих підходів оцінки ефективності господарських рішень, розвитку науки, впровадження нових виробництв та технологій за критерієм здоров'я людини та неруйнівного впливу на навколишнє середовище. Інтегрований підхід до проблем збереження здоров'я та поліпшення екологічної ситуації передбачає мобілізацію освіти на її вирішення.

Педагогічну інтеграцію розглядають як найвищу форму єдності цілей, принципів, змісту освіти і як створення укрупнених педагогічних одиниць на основі взаємозв'язку навчальних дисциплін. Процес інтеграції навчальних дисциплін – не процес сумування, а їх об'єднання на основі взаємозв'язку, взаємодоповнення, взаємопроникнення методів, понять, теорій, що входять до вказаних дисциплін. Упровадження у навчальний процес інтегрованих

дисциплін забезпечує важливу якість освіти – продуктивність. Сучасні інтеграційні тенденції дидактики виявляються у тому, що для опису процесу навчання дослідники використовують не тільки висновки філософії, психології, вікової фізіології, логіки тощо, але поняття і закономірності таких наук, як системологія, кібернетика, соціологія, соціальна психологія.

А. Єрьомкін на основі аналізу специфіки інтегрованого навчання виділив основні його функції:

- діалектичну;
- логічну;
- психологічну[1].

Основою інтеграції екологічної і валеологічної культури вважають діалектико-матеріалістичне світорозуміння, яке передбачає визнання загальноісторичної та біологічної єдності людини і природи.

Інтегрований підхід забезпечить:

- ✓ цілісність формування валеологічної культури;
- ✓ системність та узагальненість валеологічних знань і вмінь;
- ✓ світоглядну спрямованість інтересів майбутніх вчителів біології щодо збереження природи і власного здоров'я;
- ✓ цілісний валеологічний світогляд для самостійного і творчого розв'язання валеологічних завдань у педагогічній діяльності.

Інтегрований підхід до розуміння сутності та формування валеологічної культури реалізується на основі інтегруючих методологічних *принципів*:

- інтегруючої ролі концепції здоров'я у процесі формування екологічної культури;
- інтегруючої ролі сталого розвитку;
- відповідності структури валеологічної культури структурі і об'єкту валеологічного знання;
- інтегруючої ролі екології в організації освітнього процесу;
- неперервності валеологічної освіти;
- інтеграції у міжнародну систему освіти для сталого розвитку[.]

Висновки.

Отже, інтегрований підхід дозволяє розглядати валеологічну культуру майбутнього вчителя як інтегровану категорію, цілісне утворення, що складається із взаємопов'язаних компонентів, функціонування яких приводить до появи нових якостей студентів, валеологічних цінностей, знань і вмінь, навичок валеологічної діяльності, усвідомлення норм валеологічної поведінки тощо. Одночасно, при використанні інтегрованого підходу кожен компонент валеологічної культури розглядається як цілісне утворення.

Література:

1. Білявський Г. О. Основи екології: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Білявський Г.О., Фурдуй Р. ., Костіков І. – К.: Либідь, 2004. – 407 с.
2. Бойченко Т.Є. Структура змісту інтегративного курсу//Валеологія – наука про здоровий спосіб життя: Інформ.-метод.зб. Вип.1.К., 1996.С.19-20.
3. Бойчук Ю.Д. Еколого-валеологічна культура майбутнього вчителя: теоретико-методичні основи формування: [монографія] / Ю.Д. Бойчук – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2008. – 357 с.

УДК 378.147

Ф 79

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE JUSTIFICATION OF THE ESSENCE OF THE VALEOLOGICAL CULTURE OF THE FUTURE TEACHER

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБГРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Melnychuk O. /Мельничук О.Д.*teacher /викладач***Sharapaniuk A. / Шарапанюк А.Й.***teacher /викладач,**Municipal Institution" Uman Taras Shevchenko Professional College
of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council"**33, Nebesna Sotnia, 20300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж**ім.Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»**вул. Небесної сотні, 33, 20300*

Анотація. Проаналізовано загальнонаукові методологічні підходи до обґрунтування сутності валеологічної культури майбутнього вчителя. Визначено доцільність використання системного підходу у формуванні валеологічної культури майбутнього вчителя. Досліджено етапи формування валеологічної культури майбутнього вчителя.

Ключові слова: валеологічна культура, майбутній вчитель.

Abstract. The general scientific methodological approaches to substantiation of the essence of valeological culture of the future teacher are analyzed. The expediency of using a systematic approach in the formation of valeological culture of the future teacher is determined. The stages of formation of the valeological culture of the future teacher are investigated.

Key words: valeological culture, future teacher.

Вступ.

Наведемо аналіз загальнонаукових методологічних підходів до обґрунтування сутності валеологічної культури майбутнього вчителя.

Системний підхід, як спосіб наукового пізнання лежить в основі всіх системних досліджень і дозволяє скласти цілісне, інтегроване уявлення про досліджуваний об'єкт. Центральне місце при системному підході посідає певний об'єкт, який сприймається як системне утворення. Головними його ознаками є те, що він складається з певної кількості частин, між якими існує низка визначених зв'язків і відносин, тобто певна внутрішня організованість.

Основний текст.

Валеологічна культура – як різновид професійно-педагогічної і загальнолюдської культури складна, багаторівнева динамічна система, яка саморозвивається. Системний підхід дозволяє зрозуміти її, з одного боку, як цілісний об'єкт, а з іншого – як об'єкт, що характеризується взаємодією і динамікою перетворення структурних елементів.

Доцільність використання системного підходу у процесі створення науково-методичної системи забезпечення формування валеологічної культури майбутнього вчителя біології *полягає* у:

- визначенні, узгодженні, координації і підлеглості мети, функцій, структури, методів, результатів прогнозованих процесів, критеріїв ефективності, прогнозу розвитку;
- оптимізації валеологічної діяльності з метою забезпечення її ефективності;
- розкритті цілісності людини і навколишнього середовища, виявленні та обґрунтуванні різноманітних зв'язків і зведення їх у єдину картину;
- розгляді механізмів здоров'я людини в їхній узгодженості, виокремленні найбільш суттєвих ознак і властивостей, зв'язків і відношень, встановленні закономірностей їхнього розвитку;
- формуванні валеологічних знань у студентів при вивченні біології [1].

Педагогічна система і науково-методична система забезпечення формування валеологічної культури майбутнього вчителя біології *потребують*:

- предметного аналізу, що дозволяє вирішувати питання складових рівнів системи і виявляти взаємозв'язки між ними;
- функціональний аспект, що дає можливість обґрунтувати доцільність використання принципу системного дослідження – в аналізі відштовхуватися не від частин до цілого, а від цілого до частин;
- належність педагогічних систем до соціокультурних і вимагає вивчення історичного аспекту.

Дослідження формування валеологічної культури майбутнього вчителя біології проходить за *етапами*:

- 1) аналіз проблеми та формулювання мети дослідження;
- 2) визначення системи, її різновиду, системостворювального фактора;
- 3) визначення системоутворювальних елементів;
- 4) визначення зв'язків між елементами системи;
- 5) побудова системи та виявлення її поведінки у навколишньому середовищі.

Аналізуючи організацію валеологічної культури як системи професійної підготовки майбутнього вчителя біології виділяють її системостворювальні елементи:

- валеологічні цінності;
- валеологічні знання і вміння;
- валеологічну діяльність.

Методологія системного підходу, яка вивчає предмети, явища і процеси з позиції їх цілісності, системності, наявності зв'язків, дозволяє:

- ✓ вичленити окремі структурно-функціональні компоненти валеологічної культури майбутнього вчителя біології;
- ✓ виявити їх взаємозв'язок і взаємозалежність;
- ✓ забезпечити процес її формування як цілісної, інтегрованої, відкритої системи.

Культурологічний підхід. полягає у вивченні світу людини у контексті її культурного існування, чим світ є для людини, яким сенсом він для неї наповнений. Філософською основою цього підходу виступають положення А. Дістервега про культуровідповідність виховання, І. Гербарта про культурну індивідуальність особистості і нації, теорії культури І. Канта і Г. Гегеля, культурологічна концепція М. Бахтіна, яка розглядає культуру як діалог культур [2].

Культурологічний підхід займає провідне місце у галузі педагогіки, біології і ґрунтується на основних положеннях:

- культура розглядається як природне середовище виховання;
- культура виступає як ціль, засіб і результат виховання;

- культуротвірна функція виховання полягає у створенні культурних цінностей, головною з яких є особистість людини [1].

Культурологічний підхід зумовлений об'єктивним зв'язком людини з культурою як системою цінностей. Людина містить у собі частину культури. Вона не тільки розвивається на основі освоєної нею культури, а й додає їй дещо принципово нове, тобто вона стає творцем нових елементів культури. У зв'язку з цим освоєння культури як системи цінностей є, по-перше, розвитком самої людини і, по-друге, становлення її як творчої особистості[].

Висновки.

Культурологічне становлення особистості відбувається у процесі педагогічного впливу, яке здійснюється вчителями. Чим вищою буде загальна і професійно-педагогічна культура вчителя, тим вищим буде рівень розвитку загальної культури особистості, яку він виховує. У цьому явищі полягає найважливіший аспект взаємовпливу процесів формування загальної і професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя.

Література:

1. Пащенко М. І. Технологія використання активних методів навчання: Навч. посіб. / М. І. Пащенко. К.: Наук, світ. – 2003. – 94 с.
2. Пащенко М.І., Красноштан І.В. Інноваційні технології навчання: словник-довідник. навчальний посібник/М.І. Пащенко. – Умань: ПП Жовтий, 2012. – 194 с.
3. Поніманська Т.І. Готовність до педагогічних інновацій у контексті гуманістичної педагогіки // Оновлення змісту і методів дошкільної освіти в Україні: Наукові записки– Вип.5. – Рівне: РДГП, 1999. – С. 10–15.

УДК 372.857

THE ROLE OF THE HUMANISTIC APPROACH IN THE FORMATION OF THE VALEOLOGICAL CULTURE OF THE FUTURE TEACHER OF BIOLOGY

РОЛЬ ГУМАНІСТИЧНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Nebykova T./Небикова Т.А.*teacher /ст..викладач**Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини***Nebykov M./Небиков М.В.***s.agric.s.,sen.res.dep./к.сільск.н., ст.. наук.снєр.**ORCID . org/0000-0001-9734-1730**Breeding and Reproductive Biological of Plants Softyivka National Dendrological Park of
the National Academy of Sciences of Ukrain, Uman.**Національний дендрологічний парк «Софіївка» - науково-дослідний інститут
Національної академії наук України, Умань.*

Анотація. Визначено гуманізацію пріоритетним напрямом у формуванні валеологічної культури у майбутнього вчителя біології. Завдання формування валеологічної культури майбутнього вчителя біології спрямовується набутими у процесі підготовки філософсько-світоглядними настановами при вивченні природничих дисциплін.

Ключові слова: гуманістичний підхід, валеологічна культура, майбутній вчитель біології.

Abstract. The humanization is determined as a priority in the formation of valeological culture in the future teacher of biology. The task of forming the valeological culture of the future biology teacher is directed to the philosophical and worldview guidelines acquired in the process of preparation in the study of natural sciences.

Key words: humanistic approach, valeological culture, future biology teacher.

Вступ.

Гуманістичний підхід передбачає системне використання даних усіх наук про людину як інтегровану цілісність і має забезпечити врахування в освітній практиці суб'єктивності та автономії майбутнього вчителя біології – учасника життєдіяльності, цілісності взаємодії з оточенням.

Перші системні дослідження природи людини з позицій освіти вивчав Я. Коменський. Йому належить гуманістичне обґрунтування ефективності педагогіки за умови її природовідповідності.

Гуманістичний підхід до виховної системи є провідним в ідеях К. Ушинського, який вважав, що всі знання про людину повинні слугувати

фундаментом для педагогіки – про душу, про тіло, про людське існування у соціумі.

Р. Штайнер обґрунтував антропософію, як новий напрям духовнонаукового людинознавства. Антропософія стала фундаментом вальдорфської педагогіки, відомої як Штайнер-педагогіка. У центрі уваги педагогічної антропософії Р. Штайнера – вільне виховання особистості, цілісний розвиток її фізично-духовно-душевної сутності, урахування вікових та індивідуальних особливостей. Такий підхід дозволяє дати відповіді на запити і задовольнити потреби особистості, яка знаходиться на певному етапі розвитку та забезпечити високий рівень її духовно-душевно-тілесного здоров'я.

Основний текст.

Гуманізація визначена пріоритетним напрямом, базовим принципом реформування освіти в Україні. *Принцип гуманізації освіти* спрямований на:

- утвердження людини як найвищої соціальної цінності у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб;
- забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей;
- гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи.

Гуманістичний підхід:

- ✓ дає змогу проаналізувати сучасну епоху;
- ✓ підкреслює, що людина як біопсихосоціальна істота не може взаємодіяти з природою та суспільством поза певними нормами, цінностями, традиціями, правилами, не розвивається поза культурою;
- ✓ аналізує еволюцію взаємодії людини, природи, суспільства в історичному, соціальному і біологічному контексті [2].

Системна ознака гуманістичного підходу – культура, як сукупність результатів діяльності людства загалом та кожної людини зокрема. Базисні одиниці культури – матеріальні і нематеріальні – і є результатами виховання та навчання особистості. Взаємозалежність освітньої та соціально-економічної систем спонукає по-новому визначити освітні функції як креативні та

гуманістичні, що дають змогу готувати молодь до зміни існуючої дійсності і створення кращої, яка втілювала б у собі гуманістичні цінності. За такої освітньої парадигми основним завданням є формування Людини гуманної, здатної сприймати реальність не лише розумом, а й серцем, відтворювати рівновагу з навколишнім середовищем та власну залежність від Всесвіту.

Перед вищою педагогічною школою стоїть завдання формування майбутнього вчителя біології з таким рівнем професійно-педагогічної культури, коли вся його діяльність спрямовується набутими у процесі підготовки філософсько-світоглядними настановами при вивченні природничих дисциплін. Значний ресурс методологічно ефективних настанов відкриває використання гуманістичного підходу у формуванні валеологічної культури майбутнього вчителя біології.

Гуманістичний підхід:

- ✓ визначає стратегічне значення формування валеологічної культури майбутнього вчителя;
- ✓ ставить у центр гуманізації освіти здоров'я людини як її природну ознаку, найвищу індивідуальну і соціальну цінність;
- ✓ передбачає перебудову змісту і методів навчання та виховання з орієнтацією на людину як цілісність біологічного, соціального та духовного, орієнтацію освіти на принципи природовідповідності, культуровідповідності, гуманізму, здоров'язбереження;
- ✓ сприяє глибокому пізнанню і новому осмисленню біопсихосоціального феномена людини та його соціоприродних вимірів;
- ✓ передбачає усвідомлення студентом у процесі формування валеологічної культури того, що людство стоїть на порозі трансформації еволюційних механізмів розвитку, коли сама людина свідомо визначає напрям своєї еволюції;
- ✓ сприяє формуванню адекватного світосприймання студента, продуктивному переосмисленню місця людини у природі та відповідальності за свої дії;

- ✓ потребує якомога повнішого врахування здобутків екологічної, валеологічної, філософської, психологічної і педагогічної наук [1].

Формування валеологічної культури – одна з умов приведення штучно створених людиною середовищ до гармонії з природними законами і біосферними процесами, забезпечення ноосферного розвитку як еволюції природного і штучного, Природи і Розуму. Відома істина «людина як міра всіх речей» дає розвиток, наближає гуманістичну сутність освіти, суспільної свідомості нового покоління людей. Валеологічну культуру з гуманістичних позицій можна вважати одним із вимірів Людини гуманної.

Аксіологічний підхід не тільки проголошує людину як найвищу цінність суспільства і самоціль суспільного розвитку, але і дозволяє вивчати явища з точки зору закладених у них можливостей задоволення потреб людини. Саме ця обставина обумовила його вибір як методологічної основи дослідження процесу формування валеологічної культури.

Розкриває сутність аксіологічного підходу діалектико-матеріалістична аксіологія. Її концептуальний апарат включає в себе поняття цінність, аксіологічну характеристику індивіда, загальні аксіологічні категорії (значення, зміст, оцінка, потреба, мотивація, ціль, ціннісні орієнтації).

Особистість завжди діє у рамках загальнолюдських цінностей, будучи одночасно об'єктом культурних впливів і суб'єктом, творцем цінностей. Основна цінність культури пов'язана з її гуманістичним призначенням, розвитком і духовним збагаченням особистості.

Цінності – це сукупність реальних предметів і абстрактних ідей, які мають високу значущість для суспільства чи окремої особистості. Пізнання сутності цінностей як системостворювального компонента культури допомагає розкрити смисл цієї категорії для аналізу педагогічної реальності, завдань вищої освіти.

Аксіологічний підхід дозволяє розглядати освіту як соціально-педагогічний феномен, що знаходить своє відображення в основних його ідеях:

- універсальність і фундаментальність гуманістичних цінностей;
- єдність цілей і засобів досягнення;

– пріоритет ідеї свободи.

Виходячи з аксіологічних ідей, можна виділити *культурно-гуманістичні функції освіти*:

- розвиток духовних сил, здібностей та умінь, які дозволяють студенту долати життєві труднощі;
- формування характеру і моральної відповідальності у ситуаціях адаптації до соціального і природного середовища;
- забезпечення можливостей для особистісного і професійного росту і здійснення самореалізації;
- оволодіння засобами для досягнення свободи, особистої автономії, щастя і здоров'я;
- створення умов для саморозвитку творчої індивідуальності особистості і розкриття її духовних якостей.

Валеологічна культура – результат педагогічної творчості. Взаємозв'язок творчості і валеологічної культури виявляється у тому, що творчість органічно притаманна педагогічній діяльності. Форми, способи і сфери виявлення творчого розвитку в педагогічній діяльності нерозривно пов'язані з формуванням валеологічної культури, а розвиток валеологічної культури суспільства обов'язково обумовлюється ступенем творчого підходу особистості до власної діяльності. Творча активність особистості майбутнього вчителя біології– показник її самореалізації, рівня розвитку валеологічної культури та готовності до валеологічної діяльності.

Висновки.

Отже, обрані підходи дозволяють урахувати взаємини студента і навколишнього середовища, студента і соціуму, міжособистісні зв'язки та здатність студента до розвитку і саморозвитку, здійснення ефективної валеологічної діяльності майбутнього вчителя біології.

Література:

1. Біда О.А. Підготовка майбутніх учителів до здійснення природознавчої

освіти у початковій школі: теоретико-методичні засади: [монографія] / Біда О. А. – К.: Науковий світ, 2002. – 322 с.

2. Білик Л.І. Екологічна відповідальність студентів: Теоретико-методичні аспекти: [монографія]/ Білик Л.І. – Черкаси: Вертикаль, 2005. – 340 с.

3. Галузінська М.І. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до впровадження креативних технологій навчання: монографія / М.І. Галузінська. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. – 185 с.

УДК 372.881.1

COLLECTIVE GAME ACTIVITY - THE WAY OF ACTIVATING THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF STUDENTS OF PROFESSIONAL HIGHER AND PREVIOUS EDUCATION

КОЛЕКТИВНА ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ - ШЛЯХ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ВИЩОЇ ТА ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Pashchenko M. / Пащенко М.І.*s.p.s.,as.prof./к.пед.н., доцент,
teacher /викладач*

ORCIDid 0000-0002-4011-1800

Chernenko L /Черненко Л.П.*teacher //викладач**Municipal Institution" Uman Taras Shevchenko Professional College
of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council"**33, Nebesna Sotnia, 20300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім.Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»**вул.Небесної Сотні, 33, 20300*

Анотація. Індивідуалізація навчання розглядається як принцип здійснення індивідуального підходу і як освітня технологія, що ґрунтується на принципі індивідуалізації. Колективна ігрова діяльність передбачає реалізацію позитивних природних задатків. Сприяє вдосконаленню і поглибленню знань майбутнього вчителя. Ефективність ролевих ігор у системі професійної підготовки майбутніх педагогів може бути забезпечена, на нашу думку, за таких умов

Ключові слова: індивідуалізація навчання, колективна ігрова діяльність.

Abstract. Individualization of learning is considered as a principle of individual approach and as an educational technology based on the principle of individualization. Individualized learning involves the realization of the positive natural endowments of primary school students. Contributes to the improvement and deepening of teachers' knowledge. Provides for the division of students according to the levels of their intellectual development and cognitive independence.

Key words: individualization of education, primary school students.

Вступ.

Підготовці творчої особистості, професійному становленню майбутніх вчителів сприяють ділові ігри типу "Батьківські збори", які дозволяють студентам зіткнутись з конфліктними ситуаціями, що виникають під час спілкування з батьками, відчувати себе в ролі вчителя, батька, учня, директора школи. Співставляючи у дискусійній формі суперечливі думки та шукаючи раціональні вирішення проблем, майбутні педагоги-вихователі здобувають досвід спілкування та засвоюють принципи тактовної поведінки. При організації та

проведенні ділової гри слід враховувати такі блоки: концептуальний, сценарний, режисерський, судійства, інформації.

Основний текст.

До заходів, спрямованих на поліпшення проведення семінарських занять, можна віднести перегляди відео фрагментів уроків досвідчених учителів, прослуховування записаних на магнітну плівку виступів педагогів-новаторів О.Захаренка, В.Шаталова, С.Лисенкової, І.Волкова Ш.Амонашвілі, В.Дяченка, та ін. Звертається увага студентів не тільки на зміст, а й на методику викладання ними окремих педагогічних положень, емоційне забарвлення, реакцію слухачів тощо. А потім, використовуючи метод ділової педагогічної гри, студенти проводять міні-уроки за методикою Ш.Амонашвілі, фрагменти системи управління учінням молодших школярів, розробленої С.Лисенковою[1].

Рольові ігри проводяться як перед викладом лекційного матеріалу і спираються на особистий досвід, так і після нього – на практичних і лабораторних заняттях.

Під час гри учасники взаємопов'язані і взаємозалежні, між ними існують відношення, які самоорганізують ділове співробітництво, сприяють вирішенню спільних проблем. Її учасники є носіями колективних відношень, які виникають у школі та побуті. Під час рольової гри активність студента має соціальне значення, від його дій залежить результативність зусиль інших.

Навіть при наявності однакових умов і однакової інформації студенти неоднозначно інтерпретують їх зміст, що і створює передумови для організації діалогу, обговорення, дискусії.

Колективна ігрова діяльність передбачає розв'язування організаційних задач, які характеризуються цілим рядом *специфічних елементів*:

- ознайомлення з правилами і нормами гри;
- підбір і розподіл учасників;
- організація допомоги в процесі гри;
- контроль за діями учасників;

- встановлення зв'язку між ними;
- знаходження найбільш оптимального варіанту виконання поставлених задач;
- інструктаж під час пауз тощо [2].

Важливим механізмом уявлення є загальна діяльність і фактор особистого досвіду. До того ж сам процес прийняття рішення в даному випадку більш цінний, ніж правильне рішення, бо студенти вибирають найбільш оптимальний варіант розв'язання, прогнозують наслідки розвитку ситуації, а також захищають його в дискусії.

В завданнях використовується ситуація-проблема, ситуація-оцінка, ситуація-вправа, де студенти планують виховну роботу, аналізують конфліктні ситуації, проводять бесіди з "учнями", з "батьками".

Ефективність рольових ігор у системі професійної підготовки майбутніх педагогів може бути забезпечена, на нашу думку, за таких умов:

- ❖ позитивних соціальних установках студентів у сфері спілкування;
- ❖ усвідомленні і переживанні ними суперечності між досягнутим і професійно необхідним рівнем культури педагогічного спілкування;
- ❖ оптимальному співвідношенні і взаємозв'язку рольових ігор з іншими методами, засобами і формами підготовки студентів до педагогічного спілкування;
- ❖ системному підборі педагогічних ситуацій для програвання, що виступають моделями майбутньої діяльності;
- ❖ дотриманні процесуальних аспектів рольових ігор;
- ❖ методично доцільному керівництві з боку викладача.

Як бачимо, презентовані вимоги можна поділити на чотири взаємопов'язані групи:

- 1) вимоги до навчального процесу в цілому;
- 2) вимоги до самих рольових ігор як методу навчання;
- 3) вимоги до студента як суб'єкта діяльності;
- 4) вимоги до керівника-викладача.

Перераховані вище соціально-педагогічні умови сформульовані в самому загальному вигляді. Кожна з них має свої підструктури, нижчі рівні, стосовно яких є інтегруючою. Наприклад, системний вибір ситуацій-моделей для програвання можливий лише за таких умов:

- вибір ситуацій за певними критеріями;
- відповідна обробка ситуацій, тобто надання їм вигляду, прийнятного для програвання;
- класифікація ситуацій і формування їх в систему рольових ігор.

Шляхом активізації самостійної роботи, як показує досвід, може бути застосування рейтингової системи оцінки знань. Рейтинг стимулює систематичну роботу студентів над курсом, активізує всіх студентів під час занять, дає викладачеві можливість мати зворотню інформацію про навчання кожного.

Висновки.

Крім активізації діяльності студентів, поглибленого вивчення ними проблеми та набуття професійних якостей майбутнього вчителя, перебудовується спосіб їх мислення і, що теж є одним із наших завдань, студенти навчаються методиці проведення навчальної ділової гри у школі. Вже на практиці вони намагаються розробляти, організовувати і проводити ігри на уроках. Добре й те, що рейтинг вводить у навчання елемент гри з усіма її позитивними якостями: примушеній активізації, змаганні, проблемою вибору. Він формує нову мотивацію навчання, підвищує емоційність студентів, вчить слухати і чути кожного, вчить спілкуванню. Застосування рейтингу сприяє розвитку творчого потенціалу студентів, налагоджує міжособистісні стосунки, розвиває комунікативні якості кожного.

Література:

1. Галузінська М.І. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до впровадження креативних технологій навчання: монографія/ М.І. Галузінська. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. – 185 с.

2. Галузінська М.І. Технологія роботи класного керівника з батьками.
Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів /
М.І. Галузінська. – Умань: ВПЦ «Візаві». 2019. – 206 с.

УДК [796.015.6:796.325]:796.012.1

INFLUENCE OF PHYSICAL QUALITIES ON TECHNICAL AND TACTICAL TRAINING OF VOLLEYBALL PLAYERS

ВПЛИВ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ НА ТЕХНІЧНО-ТАКТИЧНУ ПІДГОТОВКУ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ

Rogal I.V. / Рогаль І.В.

assistant / асистент

ORSID: AAB-5904-2020

Vinnytsia Trade and Economic Institute of DTEU, Soborna 87, 21000

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, Соборна 87, 21000

Vaskevich S.S. / Васькевич С.С.

assistant / асистент

ORSID: AEA-1727-2022

Vinnytsia Trade and Economic Institute of DTEU, Soborna 87, 21000

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, Соборна 87, 21000

Chkhan A.A. / Чхань А.А.

senior lecturer / старший викладач

Vinnytsia National Technical University, Khmelnytske Shosse 95, 21000

Вінницький національний технічний університет, Хмельницьке шосе 95, 21000

Анотація. Для того, щоб демонструвати майстерність у волейболі, необхідно пройти досить великий та тернистий шлях підготовки. Цей процес починається з перших кроків гравця у волейболі й закінчується його виходом зі спорту. Безумовно, невід'ємною складовою тренувального процесу волейболістів є техніко-тактична підготовка, але для того, щоб вдало використовувати свої вміння на змаганнях, гравці повинні мати достатню фізичну підготовку, тобто бути витривалими, сильними, швидкими, спритними, гнучкими тощо. Отож, успіху в цьому виді спорту можна досягти лише, komponуючи як техніко-тактичну підготовку, так і фізичну.

Ключові слова: волейбол, підготовка, техніка, тактика, фізичні якості.

Abstract. In order to show great will, it is not necessary to undergo early training. This process begins with the perks of the steps of playing volleyball and ends with his exit from the sport. Really, irreplaceable, warehouse, trend structure of volleyball, technogenic-tactical training, struggle for survival in the country, difficult childbirth, heavy home movies You can answer questions related to sports in advance by adding technical and tactical training, as well as training.

Keywords: volleyball, training, technical, tactics, physical qualities.

Фізична культура студентів є нерозривною складовою частиною вищої гуманітарної освіти. Вона виступає якісною і результативною мірою комплексного впливу різних форм, засобів і методів на особу майбутнього фахівця в процесі формування його професійної компетенції. Результатом цього процесу є рівень індивідуальної фізичної культури кожного студента, його духовність, рівень розвитку професійно значущих здібностей [1].

У наш час командні ігри є досить популярними і поширеними, до їх переліку входить і волейбол. Сучасний волейбол – це надзвичайно цікава і видовищна гра. Це силові подачі, потужні та різкі нападаючі удари, карколомні дії в захисті й підчас блокування тощо [2].

Особливою перевагою волейболу як засобу фізичного виховання є його надзвичайно корисний вплив на фізичний розвиток студентів. Заняття волейболом підвищують м'язово-рухові відчуття, покращують зоровий і кінестетичний контроль за виконанням певних рухів, сприяють розвитку кісток і збільшують період їх зростання, зменшують накопичення жирової тканини, розвивають силу, швидкість, спритність рухів, збільшується об'єм серця, ЧСС зменшується, підвищується максимальний і мінімальний артеріальний тиск, збільшується показник життєвої ємкості легень [3].

Гра у волейбол вимагає від спортсменів максимального прояву фізичних можливостей. Тому волейболіст повинен систематично й наполегливо розвивати свої фізичні якості. Волейбол ставить високі вимоги до функціональних можливостей. У волейболі часто бувають раптові й швидкі пересування, стрибки, падіння та інші дії. У зв'язку з цим волейболіст повинен мати миттєву реакцію, високу швидкість пересування на майданчику, стрибучість та інші якості в певних їх сукупностях. [4]

Системний розвиток фізичних якостей сприяє успішному опануванню техніки гри й тактичних взаємодій, а зокрема фізичні можливості й створюють основу для підвищення рівня техніко-тактичної підготовки.

Фізична підготовка волейболіста складається з загальної та спеціальної, між якими існує нерозривний зв'язок.

Спеціальна фізична підготовка є основою для якісного оволодіння прийомами гри у волейбол. Тому, що розвиває спеціальні фізичні якості і рухові дії, що притаманні для гри. До них належать:

- 1) акробатична спритність і гнучкість (проявляється у виході до м'яча, прийомі і передачі, у падіннях та перекатах);
- 2) стрибучість (виконання нападаючого удару та блокування);

- 3) поєднання швидкісно-силових якостей, що виявляються в більшості прийомів гри (стрибках, бігу, передачах, ударах);
- 4) спеціальна сила (подача м'яча, нападаючий удар);
- 5) спеціальна витривалість при багатократному виконанні прийомів гри, пов'язана з великою напругою нервово-м'язового апарату.

Розвиток цих якостей є надзвичайно важливим для опанування техніко-тактичних прийомів волейболу [5].

Сучасний волейбол висуває високі вимоги до фізичного розвитку волейболіста, який зобов'язаний брати участь як у нападі, так і в захисті. Тому вимоги до швидкісно-силової підготовки волейболістів дуже високі, а багаторазове варіативне виконання технічних прийомів та тривалість гри потребують особливої витривалості. Фізична підготовка волейболіста тісно пов'язана з тактичною, технічною та психологічною підготовкою. Вона сприяє якнайшвидшому освоєнню та закріпленню тактичних навичок, а також технічних прийомів гри у волейбол. Фізична підготовка у волейболі поділяється на загальну фізичну та спеціальну. Загальна фізична підготовка волейболістів направлена на зміцнення здоров'я, всебічний розвиток організму, розширення його функціональних можливостей. У процесі загальнофізичної підготовки особливу увагу приділяють розвитку тих фізичних якостей, які недостатньо розвиваються спеціальними вправами з техніки і тактики гри. Фізичні якості розвиваються у процесі оволодіння руховими діями. А тому на заняттях із волейболу потрібно використовувати спеціальні вправи для розвитку сили, швидкості, витривалості, спритності та гнучкості.

Підбір засобів і обсяг загальної фізичної підготовки на кожному занятті залежать від конкретних завдань процесу навчання і умов проведення заняття. На початковому етапі на загальну фізичну підготовку відводиться 60–70% часу. Дуже часто на заняттях застосовуються гімнастичні, легкоатлетичні вправи, рухливі ігри, баскетбол, гандбол. Важливим засобом фізичної підготовки є вправи з предметами: набивними, баскетбольними, тенісними м'ячами, зі скакалкою, гумовими амортизаторами, гантелями тощо.

Отже, можна зробити висновок, що від рівня розвитку фізичних якостей і здібностей волейболістів залежить оволодіння техніко-тактичними навичками. Чим вищий рівень розвитку спеціальних якостей і здібностей, тим кращий результат в ігрових ситуаціях.

Література:

1. Сальникова Світлана, Гуренко Олександр, Пуздимір Микола. Динаміка показників фізичної підготовленості студентів ВНЗ під впливом занять з плавання, легкої атлетики та боксу. Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць. / гол. ред. В. М. Костюкевич. Вінниця-Житомир. 2017. № 4. С. 226-231. ISSN 2071-5285.
2. Ільчишина В. В., Бондар А.А., Баскетбол 3х3 як перспективний напрямок розвитку спорту у закладах вищої освіти. Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2019. Вип.7 (115) 19. С. 44-47.
3. Чехівська Ю.С., Гринчук А.А., Гуренко О.А. Удосконалення техніко-тактичної майстерності у студентів-баскетболістів у вищих навчальних закладах. Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова]. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2018. Вип. 6 (100). С. 85-89.
4. Байбакова Т.В. Значение взаимосвязи различных видов подготовленности при обучении технико-тактическим действиям студентов в стритболе. Материалы 5-й Международной научно-практической конференции «Физическая культура и спорт в жизни студенческой молодежи». 2019. С. 115-117.
5. Рогаль І.В., Васькевич С.С. Сучасні підходи до удосконалення тактики гри волейбол у студентів ЗВО. Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова]. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2019. № 6(114)19. С. 51-54.

© Рогаль І.В., Васькевич С.С., Чхань А.А.

УДК: 796.332:378(045)

ANALYSIS OF THE TECHNIQUE OF BALL SHOT IN FOOTBALL IN ATHLETES OF DIFFERENT QUALIFICATIONS

АНАЛІЗ ТЕХНІКИ УДАРУ ПО М'ЯЧУ В ФУТБОЛІ У СПОРТСМЕНІВ РІЗНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Bondar A.A. / Бондар А.А.*c.s. fiz. ed. and sports, as.prof. / к. н фіз. вих. і спорту, доц.*

ORCID: 0000-0001-6051-1898

*Vinnitsia Institute of Trade and Economics DTEU, Vinnitsia, Soborna 87, 21050**Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, м. Вінниця, вул. Соборна 87, 21050***Pidluzhniak O.I. / Підлужняк О. І.**

ORCID: 0000-0002-7904-3761

*Vinnitsia National Technical University, Khmelnytske Shosse 95, 21000**Вінницький національний технічний університет, Хмельницьке шосе 95, 21000*

Анотація. У статті проаналізовані кутові характеристики у футболістів різної кваліфікації в граничних фазах удару середньою частиною підйому стопи по нерухомому м'ячу. Розглянуто кути: колінних, тазостегнових, плечових, ліктьових суглобів, що задіяні у виконанні удару. Визначено їх кількісні значення, зміни та відмінності між ними. Встановлено, що кутові характеристики колінного, тазостегнового та ліктьового суглобів у мікро-фазі постановки опорної ноги фази підготовка мають статистично достовірні відмінності. Також у мікро-фазі ударний рух робочої фази спостерігаються статистично достовірні відмінності у всіх чотирьох проаналізованих нами кутах.

Ключові слова: спортивна техніка, кутові характеристики, удар, футболісти.

Abstract. The article analyzes the angular characteristics of football players of different qualifications in the extreme phases of the impact of the middle part of the rise of the foot on a stationary ball. The angles of the knee, hip, shoulder, elbow joints involved in the impact are considered. Their quantitative values, changes and differences between them are determined. It was found that the angular characteristics of the knee, hip and elbow joints in the micro-phase of the support leg of the training phase have statistically significant differences. Also in the micro-phase shock motion of the working phase there are statistically significant differences in all four angles analyzed by us.

Keywords: sports equipment, angular characteristics, kick, football players.

Вступ.

Футбол як особливо рухлива гра з максимальним рівнем фізичного навантаження вирішує завдання по зміцненню здоров'я спортсменів, розвитку спритності і координації, швидкості реакції, а також загартовування їх характеру, вихованню духу колективізму і суперництва, відповідальності [1].

Досягнення високих спортивних результатів в умовах зростаючої конкуренції на змаганнях з футболу, привертають увагу вчених до проблем, пов'язаних з пошуком ефективних і методично обґрунтованих підходів до

розв'язання питань з удосконалення різних видів підготовки спортсменів, зокрема технічної [3].

З позицій біомеханіки технічні прийоми у футболі, як і в інших видах спорту, представляють собою систему послідовних і одночасних рухів, спрямованих на забезпечення оптимальної взаємодії внутрішніх і зовнішніх сил [2].

Основний текст.

У дослідженні взяли участь 24 футболісти: 12 спортсменів високої кваліфікації (ФВК) (майстри спорту), 12 низької кваліфікації (ФНК), які входили до збірної команди інституту (I-III дорослий розряд). Аналіз кутових характеристик футболістів різної кваліфікації під час удару середньою частиною підйому стопи по не рухомому м'ячу проводився нами у таких кутах: колінний суглоб (кут між стегном і гомілкою), тазостегновий суглоб (кут між стегном і тулубом), плечовий суглоб (кут між плечем та тулубом), ліктьовий суглоб (кут між плечем та передпліччям).

Біомеханічний аналіз техніки виконання удару середньою частиною підйому стопи по не рухомому м'ячу здійснювався нами у шістьох фаз. У футболі прийнято виділяти чотири основних фази при ударі по м'ячу: попередня, підготовча, робоча і завершальна. У свою чергу, підготовча фаза розділяється на дві мікро-фаз: замах ударної ноги і постановка опорної ноги. А робоча фаза ділиться на наступні дві мікро-фаз: ударний рух і проводка.

Проведений нами аналіз значень кута в колінному суглобі при ударі середньою частиною підйому виявив, що на протязі усього удару у футболістів низької кваліфікації величини кутів більші ніж спортсменів високої кваліфікації, лише в завершальній фазі удару відмінності зникають. У мікро-фазі постановка опорної ноги фази підготовка виявлено достовірні відмінності, так як у ФВК кут зменшується на 9° , а у ФНК збільшується на 8° (табл. 1).

Аналізуючи кутові характеристики у тазостегновому суглобі зазначені суттєві відмінності в біомеханічній структурі удару. У ФВК кут зростає протягом перших чотирьох фаз руху, а потім знижується. В ФНК у перших

двох фазах кут збільшується, а у третій має різке зниження на 8° і потім підвищення у четвертій і п'ятій фазах. У шостій фазі кут у ФНК істотно вище ніж у ФВК. Таким чином, при виконанні удару по м'ячу середньою частиною підйому рух в тазостегновому суглобі у ФНК йде в проти фазі (табл.1).

Таблиця 1 - Кутові характеристики при виконанні удару середньою частиною підйому стопи по м'ячу у футболістів різної кваліфікації

Фаза удару		Значення кута, град.								
		Футболісти								
		статистичні показники	високої кваліфікації				низької кваліфікації			
			колінний суглоб	тазостегновий суглоб	плечовий суглоб	ліктьовий суглоб	колінний суглоб	тазостегновий суглоб	плечовий суглоб	ліктьовий суглоб
Попередня		$\bar{X}$	170	176	210	145	185	178	212	140
		S	1,15	1,60	1,5	1,25	2	1,98	3	2,05
Підготовча	замах ударної ноги	$\bar{X}$	168	176	224	140	178	183	220	128
		S	0,98	1,8	1,9	1	1,39	1,39	5,15	2,33
	постановк а опорної ноги	$\bar{X}$	157	182	230	140	180*	175*	234	110*
		S	1,91	1,36	1,36	2,1	1,47	1,47	2,1	3,74
Робоча	ударний рух	$\bar{X}$	145	192	215	145	167*	188*	240*	117*
		S	1,74	1,94	1,94	1,74	2,94	1,94	1,74	4
	проводка	$\bar{X}$	140	183	217	140	162*	194*	250	119
		S	0,9	1,9	2,24	0,7	1,67	1,67	2,52	4,89
Завершальна		$\bar{X}$	148	179	235	148	150	192	255	110
		S	1,9	1,95	2,4	0,78	1,72	1,7	2,2	4,9

* - відмінності статистично достовірні при $p < 0,05$;

Авторська розробка

У плечовому суглобі кут в перших трьох фазах має майже однакі зміни у спортсменів різної кваліфікації, але у мікро-фазі ударний рух робочої фази у ФВК кут зменшується на 25° , а у ФНК збільшується на 5° .

Величини кутів у ліктьовому суглобі в ФВК протягом усього виконання удару мають значення $140-148^\circ$. У ФНК у першій фазі кут має показник 140° , у другій зменшується на 12° , в третій ще зменшується на 18° , тільки у четвертій і п'ятій починає зростати і у шостій знову зменшується (табл.1).

Аналізуючи вище представленні кількісні характеристики кутів в різні моменти фаз при виконанні удару по м'ячу виявлено, що у ФВК виражена узгодженість рухів в кутах нижніх кінцівок – у першій фазі удар виконується за рахунок руху в тазостегновому суглобі, завершальна – в колінному. При цьому спортсмени ефективно використовують рух в плечовому суглобі в початковій фазі удару для підвищення його сили і рух в ліктьовому суглобі – в заключній фазі для підтримки рівноваги. У ФНК узгодженість порушена, обидва суглоби ноги в рівній мірі задіяні в першій фазі удару. Рух рук при цьому не відбувається, плечовий і ліктьовий суглоби підключаються тільки в заключну фазу руху.

Висновки.

Проведений порівняльний аналіз кутових характеристик у футболістів різної кваліфікації в граничних фазах удару середньою частиною підйому стопи по нерухомому м'ячу дозволив визначити їх кількісні значення, зміни та відмінності. Встановлено, що кутові характеристики колінного, тазостегнового та ліктьового суглобів у мікро-фазі постановка опорної ноги фази підготовка мають статистично достовірні відмінності на рівні $p \leq 0,05$. Також у мікро-фазі ударний рух робочої фази спостерігаються статистично достовірні відмінності на рівні $p \leq 0,05$ у всіх чотирьох проаналізованих нами кутах. Отримані дані в подальшому дозволять розробити програму удосконалення кінематичну структуру удару середньою частиною підйому стопи по нерухомому м'ячу для спортсменів низької кваліфікації, які займаються у секції футбол у ЗВО.

Література

1. Гринчук А.А., Чехівська Ю.С., Гуренко О.А. Удосконалення техніко-тактичної майстерності у студентів-баскетболістів у вищих навчальних закладах. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2018. Вип. 6 (100). С. 85-89.
2. Нагорнов М.С., Давлетьярова К.В., Капилевич Л.В. Биомеханические

особенности локомоций при выполнении удара по мячу у футболистов с заболеваниями опорно-двигательного аппарата. Вестник Томского государственного университета. 2015. № 397. С. 228–232.

3. Соколов А.А. Методика совершенствования "техники эпизодов игры" в футбол. Наука через призму времени. 2019. Вип. 1 (22). С. 141-143.

© Бондар А.А.

УДК 796.011.3-057.87

IMPROVEMENT OF PHYSICAL PREPAREDNESS OF STUDENTS BY MEANS OF PHYSICAL EDUCATION

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Salnykova S.V. / Сальникова С.В.*Candidate of Science of Physical Education and Sport doc. / к.н з фіз.вих і спорту, доц.*

ORCID: 0000-0003-4675-6105

*Vinnitsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics,
Vinnitsia, Soborna St, 87, 21050**Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету, Вінниця, Соборна, 87, 21050***Puzdymir M.I. / Пуздимір М.І.***Doc, / доц.*

ORCID: 0000-0003-1350-231X

*Vinnitsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics,
Vinnitsia, Soborna St, 87, 21050**Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету, Вінниця, Соборна, 87, 21050***Holovkina V.V. / Головкіна В.В.***Candidate of Science of Physical Education and Sport . / к.н з фіз.вих і спорту,*

ORCID: 0000-0001-9912-7754

*Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University; Ostroz'koho st., 32,
Vinnitsia, 21100,**Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
Вінниця, Острозького, 32, 21100*

Анотація. В роботі розглядається питання щодо обґрунтування доцільності застосування у системі фізичного виховання студентів спортивного плавання із елементами аквафітнесу, легкої атлетики із застосуванням бігових навантажень різних режимів енергозабезпечення, а також боксу.

Встановлено покращення швидкості, вибухової сили, спритності, гнучкості, силової динамічної витривалості м'язів плечового поясу, загальної витривалості.

Доведена доцільність застосування новітніх видів рухової активності у системі фізичного виховання студентів.

Ключові слова: аквафітнес, бокс, легка атлетика, плавання, студенти, фізична підготовленість.

Abstract. The aim is to study the appropriateness of the use of sport swimming with elements of aqua fitness, athletics using running loads of different modes of supply and boxing in system of physical education of students.

Speed improvement, strength explosiveness, adroitness, flexibility, dynamic power endurance of muscles of the shoulder girdle, general endurance were established

The feasibility of innovative types of motor activity in the system of physical training of students of the university is proved.

Key words: aqua fitness, athletics, swimming, students, physical fitness.

Вступ.

Процес фізичного виховання студентської молоді відіграє важливу роль у формуванні гармонійно розвиненої та конкурентоспроможної особистості. Система засобів, які використовуються для корекції фізичної підготовленості студентів, часто не приваблює молодь, носить характер обов'язкових заходів, а не цікавих занять, які забезпечували б не лише фізичний розвиток, але й емоційне розслаблення [2]. Запорукою високих показників у майбутній виробничій діяльності має стати спеціалізована фізична підготовка, що забезпечує формування і вдосконалення тих якостей особистості, які мають суттєве значення для визначеної професії [5].

Аналіз даних спеціальної літератури дозволяє стверджувати, що думки фахівців щодо основних аспектів побудови програм занять з фізичного виховання у ЗВО вкрай суперечливі. Перспективою вирішення цієї проблеми є використання у системі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів інноваційних видів рухової активності.

Основний текст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існують відомості, які вказують на те, що ефективним й економічно вигідним шляхом підвищення рівня фізичної і функціональної підготовленості людини залишається впровадження у повсякденне життя різних засобів фізичного виховання із застосуванням різних оздоровчих технологій [1, 3, 5].

У теперішній час заняття з фізичного виховання, які проводяться за програмою вищих навчальних закладів, не спрямовані на покращення адаптаційних можливостей студентів до фізичних навантажень аеробного й анаеробного спрямування [4], оскільки їхньою метою не передбачено врахування індивідуальних функціональних можливостей студентів.

З метою корекції фізичного стану науковці пропонують застосовувати різні види фізичної діяльності. Серед них найбільш ефективними є циклічні вправи, до яких належить біг. Доступність бігу для осіб різного віку, статі і рівня фізичного стану дозволяє використовувати його для цілеспрямованої

активізації аеробних або анаеробних процесів енергозабезпечення [1]. На думку науковців ефективність бігових тренувань залежить від періодичності занять, а також від співвідношення їх інтенсивності та тривалості [1]. Однак при цьому необхідно враховувати функціональну готовність організму до виконання фізичної роботи.

Серед вітчизняних науковців Т.А. Базилук було обґрунтовано та розроблено програму застосування інноваційної технології аквафітнесу ігрового спрямування з елементами баскетболу для інтегрального впливу на розвиток функціональних і психофізіологічних можливостей, а також підвищення фізичної підготовленості студентів [3].

Результати досліджень науковців довели ефективність оздоровчо-тренувальних занять із диференційованим використанням засобів аквафітнесу та можливість використання авторської програми у системі фізичного виховання студентів ЗВО економічного профілю [2].

Мета роботи – за динамікою показників фізичної підготовленості студентів-юнаків I-II курсів економічних спеціальностей ВТЕІ ДТЕУ обґрунтувати доцільність застосування у системі фізичного виховання плавання із елементами аквафітнесу, легкої атлетики із застосуванням бігових навантажень різних режимів енергозабезпечення та боксу.

Методи та організація дослідження.

Застосовано наступні методи дослідження :

- педагогічне тестування фізичної підготовленості;
- методи математичної статистики.

Обстеження юнаків здійснювалося до початку занять (на початку навчального року) та через 24 тижні.

В експерименті брали участь студенти юнаки віком 19-20 років. Перед початком експерименту нами створено чотири групи: контрольну (18 осіб) та три експериментальних (19, 18 та 18 осіб). Тривалість кожного заняття фізичним вихованням в обох групах становила 90 хвилин, а періодичність занять 2 рази на тиждень. Зміст занять контрольної та експериментальних груп

відрізнялися тим, що на відміну від контрольної (КГ), яка займалася за робочою програмою «Фізичне виховання», студенти першої експериментальної (ЕГ1) групи тренувалися у спортивній секції «Плавання» із застосуванням елементів аквафітнесу, представники другої експериментальної (ЕГ2) групи – у спортивній секції «Легка атлетика» із застосуванням бігових навантажень різних режимів енергозабезпечення, а юнаки третьої експериментальної групи (ЕГ3) – у спортивній секції «Бокс».

Застосовані методи дослідження дозволили встановити ефективність занять за запропонованими програмами на показники фізичної підготовленості студентів, яку оцінювали за результатами тестів [2, 5], що характеризують швидкість, вибухову силу, спритність, силову динамічну витривалість м'язів плечового поясу, активну гнучкість хребта й загальну витривалість.

Для аналізу ефективності впливу застосування занять на показники фізичної підготовленості студентів порівнювали зв'язані вибірки, де ряди динаміки відображали зміни ознак залежно від етапу експерименту. Вірогідна відмінність середніх значень показників фізичної підготовленості здійснювалася за t-критерієм Ст'юдента [4]. Відмінність вважалася вірогідною при рівні значимості $p < 0,05$.

Результати дослідження та їх обговорення.

Результати обстежень показали, що заняття фізичною культурою за запропонованими програмами викликають позитивні зміни фізичної підготовленості студентів 19-20 років.

До початку занять середні значення показників фізичної підготовленості у студентів контрольної і експериментальних груп вірогідно не відрізнялись між собою ($p > 0,05$).

Дослідження фізичної підготовленості студентів через 24 тижнів від початку занять дозволили виявити відмінності впливу занять фізичною культурою за запропонованими програмами.

Так, під впливом секційних занять у представників групи ОГ1 через 24 тижні від початку занять вірогідно зменшився час виконання тестів «біг 100 м

зі старту» (на 13,26%), «човниковий біг 4*9» (на 13,45%), «рівномірний біг 3000 м» (на 10,04%), що свідчить про покращення швидкості, спритності й загальної витривалості. Вірогідно вищі результати виконання тестів «стрибок у довжину з місця» (на 10,82%), «підтягування на перекладині» (на 32,71%) та «нахил тулуба вперед» (на 81,53%) по завершенні експерименту свідчать про покращення вибухової сили, силової динамічної витривалості м'язів плечового поясу та активної гнучкості хребта.

У студентів другої експериментальної групи під впливом тренувальних занять у секції «Легка атлетика» із застосуванням бігових навантажень різних режимів енергозабезпечення через 24 тижні від початку дослідження зареєстровано вірогідне покращення результатів виконання тестів, які характеризують швидкість (на 13,69%), вибухову силу (на 7,66%), спритність (на 13,86%), а також загальну витривалість (на 10,12%).

Дослідження фізичної підготовленості студентів групи ЕГЗ, які протягом 24 тижнів займалися у спортивній секції «Бокс», засвідчили, що під впливом таких занять у студентів вірогідно покращилися результати тестів, що характеризують швидкість (на 13,24%), вибухову силу (на 9,87%), спритність (на 13,60%), силову динамічну витривалість м'язів плечового поясу (на 39,03%) та загальну витривалість (на 10,10%).

Порівняльний аналіз досліджень фізичної підготовленості студентів груп КГ та ОГ1 засвідчив, що через 24 тижнів від початку занять середні значення показників вибухової сили, силової динамічної витривалості м'язів плечового поясу, гнучкості та загальної витривалості, у представників групи ОГ1 вірогідно перевищували ці значення студентів контрольної групи на 6,45%, 17,86%, 55,83% та 7,15% відповідно.

У студентів групи ОГ2 по завершенні дослідження результати виконання тесту «рівномірний біг 3000 м» також виявився вірогідно вищим (на 7,36%), у порівнянні із даними контрольної групи.

Порівнюючи середні значення результатів виконання тестів у юнаків груп КГ та ОГ3 встановлено, що під впливом двадцятичотирьохтижневих занять у

студентів, які відвідували спортивну секцію з боксу, вірогідно вищими виявились показники вибухової сили (на 5,60%), силової динамічної витривалості м'язів плечового поясу (на 24,29%) та загальної витривалості (на 7,08%)

Слід вказати, що, незважаючи на позитивну динаміку у результатах виконання контрольних тестів студентами контрольної групи, вірогідних змін через 24 тижні від початку занять не зареєстровано.

Висновки.

Здійснений аналіз дозволив встановити, що у досліджуваних студентів до початку занять за запропонованими програмами рівень фізичної підготовленості відповідав «середньому».

Заняття у спортивній секції «Плавання» вірогідно покращують показники виконання тестів, що характеризують наступні фізичні якості: швидкість, вибухову силу, спритність, силову динамічну витривалість м'язів плечового поясу, гнучкість та загальну витривалість. Заняття у спортивній секції «Легка атлетика» із застосуванням бігових навантажень різних режимів енергозабезпечення сприяють вірогідному покращенню показників виконання тестів, що характеризують швидкість, вибухову силу, спритність, а також загальну витривалість. Заняття у спортивній секції «Бокс» сприяли покращенню у студентів показників швидкості, вибухової сили, спритності, силової динамічної витривалості м'язів плечового поясу й загальної витривалості.

Доцільність застосування у системі фізичного виховання студентів секційних занять підтверджується вірогідно кращими результатами прояву фізичних якостей у студентів експериментальних груп у порівнянні із результатами студентів контрольної групи, а також відсутністю вірогідної різниці між результатами виконання контрольних тестів представниками експериментальних груп.

Література:

1. Сальникова С.В. Удосконалення фізичного стану студентів шляхом застосування інноваційних технологій фізичного виховання. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: Збірник наукових праць IV Міжнародної науково-практичної конференції. Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2016. С. 408-413.

2. Сальникова Світлана, Гуренко Олександр, Пуздимір Микола. Динаміка показників фізичної підготовленості студентів ВНЗ під впливом занять з плавання, легкої атлетики та боксу. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. Житомир. 2017, 4(23):226-232.

3. Сальникова С.В.. Удосконалення фізичного стану жінок 30-49 років шляхом комплексного застосування аквафітнесу і методики ендогенно-гіпоксичного дихання : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Івано-Франківськ, 2016, 19с.

4. Volodymyr Gamali, Vladimir Potop, Bondar Anna, Svitlana Salnykova, Oksana Shynkaruk, Olena Shevchuk, Alina Ulan. Improvement of the motor structure of the paddle technique of qualified female athletes in rowing Journal of Physical Education and Sport ® (JPES), Vol.20 (4), Art 263 pp. 1944. – 1949, 2020 online ISSN: 2247 - 806X, p-ISSN: 2247 – 8051, ISSN - L = 2247 - 8051 © JPES

5. Viacheslav Miroshnichenko, Svitlana Salnykova, Viktoriia Bohuslavska, Maryan Pityn, Yuriy Furman, Volodymyr Iakovliv, Zoryana Semeryak. Enhancement of physical health in girls of 17-19 years by adoption of physical loads taking their somatotype into account Journal of Physical Education and Sport ® (JPES), Vol 19 (Supplement issue 2), Art 58, pp 387 - 392, 2019 online ISSN: 2247 - 806X, p-ISSN: 2247 – 8051, ISSN - L = 2247 - 8051 © JPES

Стаття відправлена: 09.05.2022 г.

© Сальникова С.В. Пуздимір М.І. Головкіна В.В.

УДК 159.96

STUDY OF THE INFLUENCE OF VOLUNTEER ACTIVITY ON THE MENTAL STATE IN WAR CONDITIONS

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПСИХІЧНИЙ СТАН В УМОВАХ ВІЙНИ

Lukiianchuk A.M/ Лукіянчук А.М.

c.p.s., as.prof / к.психол.н, доц

ORCID: 0000-0002-1597-5367

*The Bila Tserkva Institute of Continuing Professional Education,
Bila Tserkva, Levanevskoho 52/4, Street, 09108**Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти,
Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леваневського, 52/4 09108*

Анотація. В роботі розглядається вплив волонтерської діяльності на психічний стан людини та його дослідження. Визначено особливості психічних станів у період війни, увагу акцентовано на стресі, його чинники. У результаті дослідження встановлено, що волонтерська діяльність позитивно впливає на психічний стан людини та дозволяє визначити власні особистісні ресурси.

Ключові слова: психічні стани, стрес, волонтерська діяльність, ідентифікація.

Abstract. The paper considers the impact of volunteering on the mental state of man and his research. Peculiarities of mental states during the war are determined, attention is focused on stress, its factors. As a result of the research it was established that volunteering has a positive effect on a person's mental state and allows to determine one's own personal resources.

Key words: mental states, stress, volunteering, identification.

Вступ

Сьогодення в Україні характеризується соціально-психологічною, економічною нестабільністю, зниженням рівня життя більшості населення, високим рівнем загальної тривожності, що є наслідком війни, розв'язаної Росією на території України. Соціально-психологічні проблеми відобразились на психологічному самопочутті різних верств населення незалежно від статусу чи віку.

Тому наразі актуальною є проблема психологічної допомоги не лише консультативної, яка є важливою, але й самодопомоги. Визначення індивідуальних ресурсів для самодопомоги є однією необхідних умов подолання стресових станів, адже постійні повітряні тривоги, сирени, інформація з Інтернету та джерел масової інформації створює ситуацію невизначеності.

Основний текст

Ситуація, коли не очікувано відбувається негативний зовнішній вплив на людину то спочатку вона переживає шоківий стан, діє інстинктивно. Когнітивна сфера спрямована на оцінку та розуміння ситуації і підготовку до неї. За кілька годин повертаються базові емоції і після шоку можуть виникнути, наприклад, відчай, жах, заперечення і т. д. Саме 24 лютого українці масово відчували сильну ейфорію від того, що перші години і дні відбулися події які впевнили людей у захищеності - це загалом демонструє силу психічного ресурсу, але не позбавляє стресу.

У психології проблема стресу висвітлена у рамках теорій гомеостазу (Г. Сельє, У. Кенон), теорії темпераменту та індивідуальних властивостей нервової системи (І. Павлов, В. Мерлін, К. Судаков, Ю. Щербатих). Класичні уявлення про стрес були розвинуті Л. Лазарусом у транзактній моделі стресу та допінгу, яка базується на уявленнях про стрес як транзакційний феномен, залежний від значущості стимулів для реципієнтів (Р. Лазарус, 1966; А. Антоновський, 1979). Стресовий вплив докіль зумовлений, по-перше, оцінкою людиною чинників стресу, а по-друге – наявними у неї соціальними і культурними ресурсами. В процесі первинного оцінювання людина відповідає на питання «Чи насправді у мене є проблема?». Усвідомлення проблемної ситуації завжди пов'язане із неприємними емоційними переживаннями та загальним дискомфортом. Коли емоції змінюються усвідомленням існування проблеми, настає етап вторинного оцінювання, що полягає у глибшому аналізі ситуації, активації усіх можливих копінг-стратегій задля відповіді на питання «Що я буду далі робити аби вирішити проблему?» [2].

Очевидно, що якщо проблема стосується лише самої людини, то вона буде оцінюватися відповідно особистих мотивів цінностей та можливостей. Але коли проблема постає у рамках великої групи, то людина схильна шукати односторонніх, людей які мають подібну оцінку проблеми, цінності і шляхи вирішення цієї проблеми. Пошук «своїх груп» обирати критерії за якими буде оцінюватись цінність цієї групи у спільному вирішенні проблеми. Оскільки

проблема загальна то і основним критерієм є суспільна користь. Це доводить інтерв'ювання яке проводилося у волонтерській групі у м. Біла Церква Київської області. Було запропоновано волонтерам пройти тестування за декількома методиками: Тест Т.Лірі (The Interpersonal Diagnosis of Personality, 1954, Діагностика міжособистісних стосунків Л.Собчик), Шкала диференціальних емоцій (Differential Emotions Scale –DES, К.Ізард, 1972). Проте реципієнти відмовлялися, оскільки не були готові до само оцінювання та оцінювання стосунків, тому було змінено метод і запропоновано інтерв'ювання. Цікавим у дослідження було те що люди які особисто були знайомі зі мною до війни та ті хто вже тривалий час займається волонтерською діяльністю погодилися дати інтерв'ю з відеозаписом. Всі інші давали усні відповіді на запитання. В процесі опитування всі, хто долучився до волонтерства відмітили, що саме така (безоплатна) діяльність дозволяє відчути себе частиною нації, яка відстоює свою свободу, а також цінність своєї допомоги (підтримки захисників) і можливості зробити незначний внесок у спільну справу через конкретну діяльність. На запитання «Як Ви себе відчуваєте, перебуваючи у цьому місці?» (малося на увазі приміщення де працювали волонтери – готували матеріали, плели маскувальні сітки, шили одяг, збирали речі для захисників та біженців, тощо) були відповіді: спокій, умиротворення, впевненість у правильності своїх дій, потрібність, задоволення від можливості бути корисним, власну цінність для суспільства.

Тож у результаті опитування було визначено, що волонтерська діяльність позитивно впливає на психічний стан людини акцентуючи увагу на зовнішньому локусі контролю. В свою чергу волонтерська діяльність – це шлях самопізнання і самоперевірки. Волонтерська діяльність є основою побудови та розвитку громадянського суспільства. Це було відзначено реципієнтами які раніше не долучалися до волонтерства у відповідях на кшталт: я від себе такого не очікував, раніше навіть не думав про це, не думав що для мене це важливо тощо.

Системоутворювальним ядром особистості є її ототожнення з певною,

визначеною групою, тобто ідентичність, яку найчастіше трактують як феномен, який формується і розвивається за допомогою самовизначення щодо базових відносин Я з соціальним оточенням. Однак, виступаючи соціальним феноменом за своєю суттю, ідентичність має індивідуальну природу свого існування, індивідуальний зміст [1, с.113]. Тому коли людина знаходить групу з якою має подібне розуміння ситуації, погляди, цінності вона намагається ідентифікувати себе з цією групою. Саме ідентифікація дозволяє людині пережити причетність до певної діяльності, у нашому дослідженні – це волонтерство, а також дає відчуття захищеності через переживання феномену МІ, особливо це важливо у ситуації війни. Війна, як суспільний стан, сприяє формуванню феномена «свій – чужий» з чіткими характеристиками, а це, у свою чергу, загострює емоційні стани індивіда.

У стресових ситуаціях поведінку людини визначає те, який саме механізм психологічного захисту активується. Функціональне призначення і мета психологічного захисту полягають в ослабленні внутрішньоособистісних конфліктів (напруги, занепокоєння), зумовлених протиріччями між інстинктивними імпульсами несвідомого і засвоєними (інтеріоризованими) вимогами зовнішнього середовища, що виникають в результаті соціальної взаємодії. Послаблюючи цей конфлікт, захист регулює поведінку людини, підвищуючи її пристосовність і врівноважуючи психіку (E.Frydenberg, 2002) [3].

Тому у перспективі важливо дослідити які саме механізми психологічного захисту домінують у осіб, які займаються волонтерською діяльністю.

Висновки.

На основі аналізу наукових підходів були розглянуті особливості психічних станів в умовах війни, визначені чинники стресу та механізми психіки людини. У результаті дослідження було визначено, що волонтерська діяльність позитивно впливає на психічний стан індивіда в умовах його ідентифікації з референтною групою.

Література:

1. Патырбаева К. В., В.В. Козлов, Е.Ю. Мазур Идентичность: социально-психологические и социально-философские аспекты: коллективная монография Пермь, 2012. 250 с.
2. Lazarus R.S. Psychological Stress and the Coping Process New York: McGraw-Hill, 1966. 320 p.
3. Frydenberg E. Beyond Coping. Meeting goals, visions and challenges. Oxford University Press, 2002. 176 p.

УДК 130.3

ETHNIC STEREOTYPES IN MODERN SOCIETY

ЭТНИЧЕСКИЕ СТЕРЕОТИПЫ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Kornienko O.M. / Корниенко А.Н.

c.ph.s., as.prof. / к.филос.н., доц.

ORCID: 0000-0001-7320-8601

Sumy National Agrarian University, Sumy, Gerasima Kondratyeva 160, 40021

Kornienko L.M. / Корниенко Л.М.

senior teacher / ст. преподаватель

ORCID: 0000-0002-0727-3250

Sumy National Agrarian University, Sumy, Gerasima Kondratyeva 160, 40021

Abstract. The paper analyzes the functioning and role of ethnic stereotypes in the spiritual culture of a polyethnic society, in the process of interethnic communication. The role of ethnic stereotypes in interethnic communication is quite controversial. Ethnic stereotypes regulate interethnic communication through traditions, customs, persistent shared values. The ethnic stereotypes primarily facilitate, simplify communication, making it more reliable, providing mutual understanding. The ethnic stereotype reflects both emotionally Evaluative attitude to ethnic group and knowledge of it. The main danger of ethnic stereotypes is that they are contributing to the national superstition - no undue negative thoughts and attitudes of another people or its individual members, a tendency to act negatively towards people of another people.

Key words: autostereotype, communication, ethnos, ethnocentrism, stereotyping.

The relevance of the study of the influence of ethnic stereotypes on the structuring of the communicative field is especially significant in the polyethnic environment of Ukraine. A scientific solution to this problem will help harmonize interethnic relations.

Ethnic stereotype is a type of social stereotype that represents a collective, stable, emotionally colored, generalized and simplified view of one ethnic group towards another ethnic group and about itself, which developed mainly at the level of everyday consciousness and often passed on to future generations. entities. Here is the definition of ethnic stereotype, which is given by AG Bayburin: "Behavioral stereotypes are stable, regularly repeated forms of behavior. It's a kind of stamps, templates "

In other words, ethnic stereotype is a schematic and extremely stable image of any ethnic group, which easily extends to all its members. They are often inaccurate and / or distorted, even though they contain a grain of truth. Ethnic stereotypes of behavior in explicit or implicit form exist in all spheres of life of ethnic groups and in

each epoch are perceived by the ethnic group as the only possible way of coexistence with other ethnic groups.

The content of ethnic stereotypes, as a rule, contains recorded priority evaluative judgments about the psychological characteristics and behavior of people of another ethnic group, its moral, mental, physical qualities, but they may also have guidelines for action against people of this nationality. Ethnic stereotype is not a generalization of the real characteristics of an ethnic group, but the product of a social situation in which individual personality traits are lost in a common and consciously one-sided stereotype. It is often based on prejudices formed on the basis of limited information about individual members of any nation or people, which usually generates prejudices against members of the community.

Ethnic stereotype reflects both the emotional and evaluative attitude towards members of the ethnic group, and knowledge about it. It is traditionally believed that ethnic stereotypes carry distorted information, but since the 1950s there has been a widespread hypothesis that true knowledge in stereotypes exceeds false knowledge - the so-called "grain of truth" hypothesis. Currently, there is no doubt that ethnic stereotypes are not reduced to a set of mythical ideas, but are images of ethnic groups, not just thoughts about them. They reflect, although in a distorted or transformed form, the objective reality: the properties of two interacting groups and the relationship between them. However, the persistence of ethnic stereotypes is not absolute. They are able to transform gradually over time, refracting in its content significant changes in the image of the object of stereotyping. Ethnic stereotypes may also change depending on changes in the nature of interethnic relations or with increasing interethnic contacts.

The role of ethnic stereotypes in interethnic communication is controversial. Thus, in everyday consciousness and in the media, the idea of ethnic stereotypes as an exclusively negative phenomenon is quite common. This is largely due to the fact that negative stereotypes that have often been studied in world science discriminated ethnic minorities. However, it is necessary to make a clear distinction between stereotypes as a social phenomenon and stereotyping as a psychological process. In

the social psychology of recent decades, stereotyping is seen as a rational form of cognition and a special case of a more universal process of categorization: creating social categories, people paid attention to the characteristics by which individuals belonging to a group were perceived similar and different from other people. In everyday life, a person is usually deprived of the opportunity to analyze critically the traditions, norms, values and rules of social behavior. The person also does not always have enough information about the events when it is necessary to express an opinion and assessment. Therefore, in everyday reality, people often act in a stereotyped way, in accordance with the stereotype. The phenomenon of stereotyping is a characteristic feature of the individual's processing of external influences. It is closely related to the desire of a man to sort the information he received in the mind. Therefore, in everyday life, the concept of stereotype is often used as a synonym for the words – a template or a standard. Stereotypes help to consolidate traditions and habits. In this regard, they act as a means of protecting the mental world of the individual and as a means of self-affirmation.

Thus, stereotyping is necessary for society to transmit accumulated information in the form of a certain organized and structured experience that can be transmitted over time, and "ethnic stereotypes play an important role in determining human behavior and helping him navigate in unusual situations" [1, p. 182]. However, on the other hand, in an "unusual situation", in non-standard circumstances, stereotypes (standardized formations) do not work and do not help, but rather prevent a person from navigating in a new unforeseen stereotype situation and respond adequately to it. Especially in times of crisis, consolidating "their" ethnostereotypes to the same extent differentiate "others". Therefore, pointing to a certain positive and constructive role of ethnostereotypes in preserving the traditional features and peculiarities of national culture, it is possible to note the negative feature of any stereotype, if it is based on feelings of contempt and arrogance towards other ethnic groups.

Literature:

1. Bromley Y.V. Ocherki teorii etnosa. - M.: Nauka, 1983. - 412 s.

2. Etnicheskiye stereotipy povedeniya. /Pod red. A.K.Bayburina. - L.: Nauka, 1985. - 325 s.

UDC 340.0

LEGAL ETHICS AS THE BASIS OF LEGAL CULTURE

Oleinykov S. N. / Олейников С. Н.*s.j.s., doc. / к.ю.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-5940-1728

*Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkov, Pushkinskaya, 77, 61024**Национальный юридический университет им. Ярослава Мудрого,**Харьков, ул. Пушкинская, 77, 61024*

Abstract. *The methodology of philosophical and legal research of legal culture of the modern socio-cultural paradigm, its essence, structure and functions in conditions of democratic transformations of society is considered.*

The problems of formation and functioning of legal culture and its genesis have been marked. Priorities for building its structure have been determined. In the hierarchy of legal culture, the requirements of legal ethics for public institutions should be decisive.

Keywords: *legal culture, democratic transit, legal ethics.*

Introduction.

The need for democratic restructuring of society in the contemporary socio-cultural paradigm has an impact on modern thinking about legal culture. The principles of the interaction of power and civil society are traditional for Western models of development. They reflect in types of legal culture based on the values of individual freedom and human rights.

The modern type of legal culture involves the formation of its holistic concept and understanding of the role for the socialization of the individual in the legal civilized evolution of society. Legal culture is a specific way of human existence in the field of the law and legal practice of public servants. It expresses the inner, mental and spiritual side of the legal system of society. The aspects of legal culture in a democratic society that have partially been studied include the genesis of its structure, the definition of priorities in the structural hierarchy of its elements, and its relation to its ideological component – the principles of law.

The legal culture consists of a set of legal phenomena – positive law (legislation), legal relations, the rule of law, legal conduct, law-making and law enforcement practice. This category is semantically close to the understanding of their behavior as lawful. However, in the legal sphere they are active by two antipodes. It may be formally lawful and unlawful (offence). Therefore, the

lawfulness of behavior as an indicator of legal culture varies within the concept of «legally significant behavior» [1, p. 936-940].

The criteria for the inclusion of socio-legal phenomena in the content of the concept of «legal culture» not clearly indicated, as well as the hierarchy, priorities of its elements. Legal positivism included the legal awareness of society, the rule of law, the state of legislation, judicial practice, lawful conduct, etc. [2, p. 150-151; 3, p. 152; 4, p. 323-337; 5, p. 95]. Similar elements also mentioned in recent studies [6, p. 79; 7, p. 127; 8, p. 111].

Modern legal reality actualizes the connection of legal culture with ethical requirements, «etization» of the activity of institutions of power in the spheres of civil society. Ignoring the imperatives of legal ethics by the legislator and the subjects of realization of the right deprives professional legal culture of meaning and turns them into a destructive factor of the legal system, and legal culture reduces to its antipodes, anti-culture and growth of its dysfunctions.

The moral framework of legal activity is mandatory in all areas and especially in public administration. This led to an examination of the relationship between legal culture and legal ethics [9]. In the era of the Internet, information and communication technologies (ICT), social networks, electronic public management, «digitalization» inevitably raised the issue of their influence on legal consciousness and legal culture [10, pp. 52-54].

Humanization of public spheres actualizes the content and forms of activity of civil servants, which is connected with invasion of private life of citizens, where there is no reason to abolish ethical rules. This is demonstrated by the codes of professional ethics, both in the public sphere (ethics of civil servant, judge, prosecutor) and in private law (ethics of contract, business, etc.) [11, pp. 7-9; 12, pp. 129-135; 13, pp. 60-67]. For the functioning of legal culture, the first condition is the priority of ethical and legal principles as the basis of relations between the authorities and civil society, the growth of the influence of moral potential on the formation of constructive, public opinion and, as a consequence, ensuring and maintaining of law and order.

Legal ethics studies the manifestation of norms of morality in legal activity, investigates the ethical basis of the professional activity of officials, the activity of citizens in the legal sphere. It promotes the creation of a system of ethical requirements for the legal profession and other public entities, analyses the ethics of professional relations in the legal sphere. On the moral component of legal culture depends qualitative and effective performance of public-legal functions by the institutions of power; preservation of honour, dignity, business reputation of the person as the supreme value. Derogation from the principles of law, law, any misinterpretation and application thereof are contrary not only to legal norms, but also to the principles of morality [14, pp. 88-90]. Legal ethics - meaning-forming principle and value criterion of legal culture. It views law as a way of realizing the moral ideals of society.

Conclusion.

Analysis of the phenomenon of legal culture is relevant in the paradigm of democratic transit of society, the rule of law. There is a need to update the methodology of its philosophical and legal research - its essence, structure, functions, social role and genesis of structural components. Axiological analysis of principles as indicators of its development strengthens urgency of the problem, which needs interdisciplinary analysis, joint efforts of legal theory, philosophy of law, social philosophy in functional interaction with legal ethics.

It is not correct to keep outside the legal culture such components as legal doctrines, professional legal practice, all legal activities, both private and public law, as well as legal information. The latter insists on intensive informatization of the legal sphere of society. The structure quite naturally include the system of legal values, results, services of society in the legal sphere, legal theory.

The changing forms of social life influenced by information and communication technologies, social networks of the Internet, digitalization of relations between government and society. This encourages the study of forms of legal communication in which legal communication takes place. It is also important to examine the relationship between legal culture and legal ethics as a genetically conditioned

content. This is actualized by the modern trend of «etization» of almost all spheres of relations between public authority and society [15, pp. 15-17].

Литература

1. Олейников С. Юридично значуща поведінка. *Велика українська юридична енциклопедія*: у 20 т. Том 3. Загальна теорія права. 2017. Х: Право, с. 936–940. <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/18982>
2. Алексеев С.С. Общая теория права. М.: Проспект. 2008. 576 с.
3. Сальников В.П. Правовая культура. *Актуальные проблемы теории права* / Под ред. К.Б. Толкачева и А.Г. Хабибулина. Уфа. 1995. С. 147–158.
4. Теория государства и права: Учебник для юридических вузов и факультетов / Под ред. В.М. Корельского и В.Д. Перевалова. 2-е изд. М., ИНФРА. М– НОРМА. 2002. 616 с.
5. Петручак Л.А. Правовая культура как детерминанта современного российского общества. М.: Юриспруденция. 2012. 397 с.
6. Землин А.И. Права человека и ценность правовой культуры. М., 2002. Автограф. 182 с.
7. Каландаришвили З.Н. Теоретико-правовой анализ понятийно-категориального аппарата правовой культуры. *Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена*. 2009. № 87. С. 123–132.
8. Скобелев А.Е. Понятие, структура и общая характеристика правовой культуры. *Известия Саратовского университета*. 2009. Т. 9. Сер. Философия. Психология. Педагогика. Вып. 1. С. 110–114.
9. Усманова Е. Ф. Правовая этика как элемент правовой культуры общества. *Символ науки*. 2016. №1–3. <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovaya-etika-kak-element-pravovoy-kultury-obschestva>
10. Галиев Ф.Х. Цифровые параметры правовой культуры. *Евразийский юридический журнал*. 2012. № 2 (45). С. 52–54.
11. Oleinykov, S. Law as a rational form of restrictions on government power.

Электронный инновационный вестник, 2021, №11, с.7–9.

<https://elvestnik.com/images/11-2021/Oleinykov.pdf>

12. Олейников, С. Публичная власть и государственно-правовой режим. *SWorldJournal*, 2021, № 4(08-04), 129–135. <https://doi.org/10.30888/2410-6615.2020-08-04-061>

13. Олейников, С. Правові обмежувальні імперативи для влади: види та склад. *Грааль науки*. 2021, № 5, с. 60-67. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.04.06.2021.011>

14. Усманова Е.Ф. Сущность и содержание коммуникативной функции правовой культуры. *Теория и практика общественного развития*. 2014. № 17. С.88–90. <https://cyberleninka.ru/article/n/suschnost-i-soderzhanie-kommunikativnoy-funktsii-pravovoy-kultury>

15. Олейников С.Н. Генезис правовой культуры и правовая этика. *Электронный инновационный вестник*. 2021, №12. С.15-17. <https://elvestnik.com/images/12-2021/Oleinykov.pdf>

© Олейников С. Н.

CONTENTS

Innovative engineering, technology and industry

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-010> 4

DIGITAL TECHNOLOGIES AS A TOOL IN THE ACTIVITIES OF
SOCIAL SERVICES

Krymchak L.Y.

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-012> 9

INDICATORS OF THE EFFICIENCY OF COGENERATION HEAT
PUMP INSTALLATION IN THE THERMAL SCHEME
OF HEATING BOILER HOUSE

Ostapenko O. P.

Architecture and construction

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-008> 14

RESEARCH AND ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL
TECHNOLOGICAL PROCESSES METHOD OF ECONOMIC
AND MATHEMATICAL MODELING

Obukhova N.V., Golterova T.A., Bocharova O.A.

Education and pedagogy

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-001> 20

EDUCATIONAL VALUE OF THE BOLOGNA SCHOOL OF
THE MIDDLE AGES

Aleksandrova E.V.

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-004> 25

INNOVATIVE TECHNOLOGIES OF SELECTION OF SCIENTIFIC
AND PEDAGOGICAL PERSONNEL OF HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS OF UKRAINE

Skyba Y.A.

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-013> 30

ASPECTS OF SOCIAL WORK WITH CHILDREN AND FAMILY
SEPARATED

Makar L.M.

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-015> 35

FORMATION OF VALEOLOGICAL VALUES IN HEALTH-ACTIVITY
ACTIVITIES OF FUTURE TEACHER OF NATURAL DISCIPLINES

Braslavska O.

https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-016	41
FORMATION AND DEVELOPMENT OF LANGUAGE PERSONALITY OF STUDENTS IN THE LESSONS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERARY READING <i>Voitenko H.M.</i>	
https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-017	45
THE INFLUENCE OF MUSIC AND DIDACTIC GAMES ON THE DEVELOPMENT OF AESTHETIC EDUCATION OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN <i>Kaikova M., Savranska O.</i>	
https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-018	50
INTERACTIVE TEACHING METHODS AS A MEANS OF FORMING CREATIVE SELF-EXPRESSION OF FUTURE TEACHERS <i>Kramska Z., Fedorov M.</i>	
https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-019	54
IMPLEMENTATION OF THE COMPETENCE APPROACH IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHER OF BIOLOGY <i>Krasnoshtan I.</i>	
https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-020	60
FORMATION OF VALEOLOGICAL CULTURE OF THE FUTURE TEACHER OF BIOLOGY <i>Manzii O.</i>	
https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-021	65
METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE JUSTIFICATION OF THE ESSENCE OF THE VALEOLOGICAL CULTURE OF THE FUTURE TEACHER <i>Melnychuk O., Sharapaniuk A.</i>	
https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-022	69
THE ROLE OF THE HUMANISTIC APPROACH IN THE FORMATION OF THE VALEOLOGICAL CULTURE OF THE FUTURE TEACHER OF BIOLOGY <i>Nebykova T., Nebykov M.</i>	
https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-023	75
COLLECTIVE GAME ACTIVITY - THE WAY OF ACTIVATING THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF STUDENTS OF PROFESSIONAL HIGHER AND PREVIOUS EDUCATION <i>Pashchenko M., Chernenko L.</i>	

Physical education and sport

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-003> 80

INFLUENCE OF PHYSICAL QUALITIES ON TECHNICAL AND TACTICAL TRAINING OF VOLLEYBALL PLAYERS

Rogal I.V. , Vaskevich S.S. , Chkhan A.A.

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-005> 84

ANALYSIS OF THE TECHNIQUE OF BALL SHOT IN FOOTBALL IN ATHLETES OF DIFFERENT QUALIFICATIONS

Bondar A.A. , Pidluzhniak O.I.

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-007> 89

IMPROVEMENT OF PHYSICAL PREPAREDNESS OF STUDENTS BY MEANS OF PHYSICAL EDUCATION

Salnykova S.V., Puzdymir M.I., Holovkina V.V.

Psychology and sociology

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-011> 96

STUDY OF THE INFLUENCE OF VOLUNTEER ACTIVITY ON THE MENTAL STATE IN WAR CONDITIONS

Lukiianchuk A.M.

Philosophy

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-002> 101

ETHNIC STEREOTYPES IN MODERN SOCIETY

Kornienko O.M. , Kornienko L.M.

Legal and political sciences

<https://www.proconference.org/index.php/usc/article/view/usc10-01-014> 105

LEGAL ETHICS AS THE BASIS OF LEGAL CULTURE

Oleinykov S. N.

International scientific conference

Organization of scientific research in modern conditions '2022

Conference proceedings

May, 2022

**SWorld&ProConference
in conjunction with KindleDP
Seattle, Washington, USA**

Articles published in the author's edition

With the support of research project
SWorld&ProConference
www.proconference.org

ISBN 979-8-836953-30-0

9

798836

953300

